ISSN 1891-8859

Årgang 23 nr. 1
Mars 2018

BUDSTIKKA

Norsk Posthistorisk Selskap

Postkontroll av sivil innenlandspost ...
Les på sidene 3 og 16-20

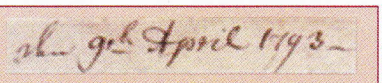

En datolinje fra et brev kan gi impulser til opplysnings-"fangst". Lokal historie og lokal posthistorie går godt sammen, i alle fall på **side 9**

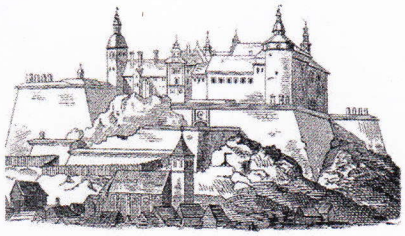

Den norske posten røvet i nabo-laget. Side 12-13

Uten mat og drikke og Blanketter... Side 11

Ekte forfalskning
Side 21

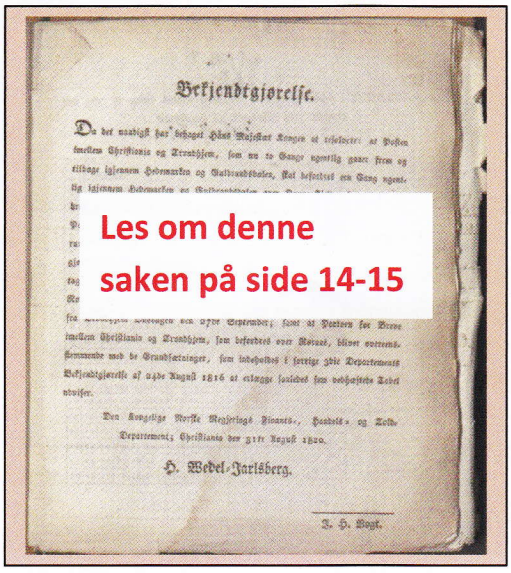

Les om denne saken på side 14-15

I dette nummer:

Noen linjer fra redaktøren 2
Dagens applaus 2
Søknad til Dr. Gelleins minnefond 2
Lederens hjørne 3
Årsberetning 2017 4
Regnskap 2017 5
Innkalling til årsmøte 7. april 2018 5
Referat fra møtet 2. des. 2017 6
Referat frå fellesmøtet med Krigs- og feltpostforeningen 27. jan. 2018 7
Olav Dyresen: Hva kan et brev fortelle oss? 9
Wilfred Wassenden: En litt tvilsom foresendelse 10
Jay Smith: Puffery in online auction description 10
Tore Haga: Brød til folket! 11
Egil H. Thomassen: Den norske posten røvet 12
Tore Haga: Ha orden i pengesaker! 14
Wilfred Wassenden: Postgangen mellom Christiania og Trondhjem ... 14
Trond Schumacher: Postkontroll av sivil innenlandspost i de befridde deler av Finnmark i 1944-45 16
Per Erik Knudsen: "Ekte forfalskning" 21
Bokanmeldelser mm 22
Oddbjørn Salte: Postgaarde i Lister og Mandahls Fogderie 1722, del 1 23
Viktige venner av NPS 24

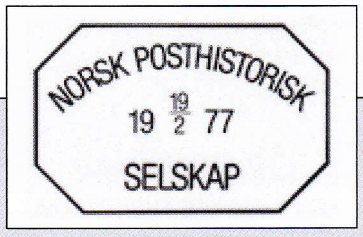

Kommende møter:

7. april 2018
Årsmøte
Jan Lauridsen:
Russland via Vardø (Pomorposten)

22. september
24. november

Møtene holdes i 2. etasje, lokalet "Anton B.", over
Kafé Asylet
Grønland 28, 0188 Oslo kl. 13.00
Mat og drikke: tradisjonelt opplegg

Budstikka

utkommer i 2018 med fire nummer og sendes til medlemmene i NPS.

Ettertrykk tillatt etter avtale for originalstoff.
(Men ikke stoff merket med ©).

Ansvarlig redaktør:
Per Erik Knudsen
Ullern allé 123, 0381 OSLO
Tlf.: 0047 2250 1349
E-post: **budstikka@posthistorisk.no**
per.erik.knudsen@getmail.no

Norsk Posthistorisk Selskap
Adr.: Postboks 4369, Nydalen
0402 OSLO, Bankgiro: 0540 08 40395

Leder: Trond Schumacher
Holmendammen Terrasse 22, 0773 OSLO
E-post: **trond@schumacher.no**

Nestleder: Øivind Rojahn Karlsen
Maries vei 12, 3650 Kongsberg
E-post: **oivindrk@online.no**

Sekretær: Arvid Løhre,
Lurudveien 28 K,
2020 SKEDSMOKORSET
E-post: **arvid@online.no**

Kasserer: Gunnar Melbøe
Betzy Kjeldsbergs vei 26 E, 0486 OSLO
E-post: **gmelboee@online.no**

Styremedlem: Olav Dyresen
Trudvangveien 2b, 0363 OSLO
E-post: **olav.dyresen@hotmail.com**

Varamedlemmer:
Ole Jørgen Grann
Mikrobølgen 12c, 1151 OSLO
E-post: **ole.grann@ks.no**

Øyvind Midtlid
Partingtons vei 6. 1726 SARPSBORG
E-post: **oyvind.midtlid@natur-stein.no**

Hjemmeside: www.posthistorisk.no
Webredaktør: Jan Lauridsen
E-post: **janlauridsen45@gmail.com**

Noen linjer fra redaktøren:

Tordenskiolds soldater?

Uttrykket stammer fra en anekdote om Tordenskiold fra en snart to hundre år gammel episode i en nordisk krig.

Vi er *ikke* i krig, hverken mellom foreninger eller innbyrdes som samlere. **Vi vet at mange av oss er gjengangere i flere foreninger; lokale frimerkeklubber, spesialforeninger og har det godt med det.**

Selv er jeg med i mange foreninger, også uten å ha vært på medlemsmøte i alle. Et enkelt sted for å være "støttemedlem", noen steder for å ha tilgang til å føle meg som del av et fellesskap – men oftest for å kunne få lesbare medlemsblader i postkassen. Blad som inneholder stoff som er interessant å lese. Ofte svært langt fra hva jeg selv samler på.

Jeg antar at det er slik med Budstikka også. Her er stoff som er langt fra egen verden, men som likevel gir "noe". Som redaktør er det en glede å presentere bredde – uten at noen vil beskylde Budstikka for å være "breddefilateli". Posthistorie er mangfold. Og viktigere enn det: Posthistorikere som jeg kjenner dem, har vide interesser. Og bedre enn det: Vi er ikke fremmede for å la oss inspirere av andre og andres forskning og interesser. Hobby helt uten grenser, heller ikkealdersgrense!

Per Erik

På dagen i dag, når dette skrives, fyller vår redaktør – Per Erik – 80 år! Dere må tro meg – for det er sant. Han er blitt 80 år. Det har også stått i Aftenposten og sikkert også i en trønderavis eller to. Da er det sant.

Per Erik er som trøndere flest – en vital 80-åring som ikke pensjonerer seg frivillig og uten god grunn. Og hvorfor skulle han det? Det er jo en ståpåevne utover det vanlige som gjør at vi kan nyte resultatet av den store innsatsen han gjør for oss. Han pusher våre medlemmer om å skrive om posthistorie på en hyggelig og elskverdig måte, noe skriver han også selv, for deretter å redigere stoffet inn i 4 nummer av Budstikka hvert år. Dette gjør han til alles tilfredshet! Slik har han holdt på i 6 år. Måtte det aldri tar slutt! Spør våre medlemmer i periferien om hva NPS hadde vært uten Budstikka? Svaret er for opplagt til å settes på trykk. GRATULERER så mye med ditt runde år, Per Erik! Vi setter utrolig stor pris på det frivillighets- og kvalitetsarbeidet du gjør for oss med Budstikka.

Trond

Dr. Per Gelleins Minnefond, - søknadsfrist for tildelinger i 2018: 31. mars 2018.

Norsk Posthistorisk Selskap forvalter et fond som har til formål å støtte publikasjon av norsk posthistorie. Avkastningen av fondet skal utdeles i forbindelse med Norsk Posthistorisk Selskaps årsmøter, i år vil det si den 7. april 2018.

Ved tildeling skal medlemmer av Norsk Posthistorisk Selskap eller publikasjoner som utgis av Selskapet være fortrinnsberettiget, men det er ikke et krav. Er du ikke medlem, kan du også søke.

Tildelinger fra Dr. Per Gelleins Minnefond skal fortrinnsvis skje – «til publikasjon av artikler og skrifter som vedrører norsk posthistorie, eller til spesielle forskningsformål innen norsk posthistorie.» Statuttene favner ganske vidt, og alle søknader vil bli grundig vurdert.

Send søknaden til Norsk Posthistorisk Selskap, Postboks 4369 Nydalen, 0402 OSLO, eller direkte pr. e-post til et av fondsstyrets medlemmer:
Trond Schumacher (fondsstyrets formann): trond@schumacher.no **Arvid Løhre (sekretær): arvid@online.no**
Ivar Sundsbø: IV-SU@online.no

Søknadsfrist: Innen 31. mars 2018, men helst før påske

ISSN 1891-8859

Lederens hjørne

Kjære venner

I januar hadde vi et fellesmøte med Krigs- og Feltpostforeningen. Noen av oss var i forkant litt engstelige for at lokalene våre – med plass til ca. 35 medlemmer – skulle bli sprengt ved et slikt felles-arrangement, men det slo ikke til.

Alt ble som det pleier. Stinn brakke med 36 medlemmer innskrevet i protokollen. Hvor ble det av alle krigspost-samlerne, bortsett fra dem som er medlemmer i NPS og som alltid kommer på møtene våre? Vi ville så gjerne delt en lørdag ettermiddag sammen med noen av spesialistene på krigs- og feltposthistorien.

Saken er vel at de fleste har nok med aktivitetene som foregår i de lokale filatelistklubbene rundt omkring på hjemstedene. Et møte i Oslo er vel kanskje for noen å legge lista litt høyt? Okke som; det har selvfølgelig ikke gått meg forbi at det for tiden synes å være stor aktivitet i våre frimerkeklubber rundt om i landet. Ingenting gleder meg mer. Det vil på sikt også bidra til rekruttering i vårt lukkede selskap hvor også pilen peker oppover når det gjelder rekruttering av nye medlemmer.

Husk at der har dere alle en jobb å gjøre, dvs. å anbefale nye medlemmer som dere tror vil trives og passe inn under vår 'presenning'.

Ettersom Selskapet det siste året har hatt et spesielt fokus på krigs- og feltposthistorien, vil jeg også i lederen denne gang dele litt krigsposthistorie rundt en sensurert konvolutt jeg kom over, sendt fra Oslo den 8. april 1940 til Hammerfest og forsynt med hvit sensurremse – type 1 – fra postkontrollkontor nr. 5 i Mosjøen.

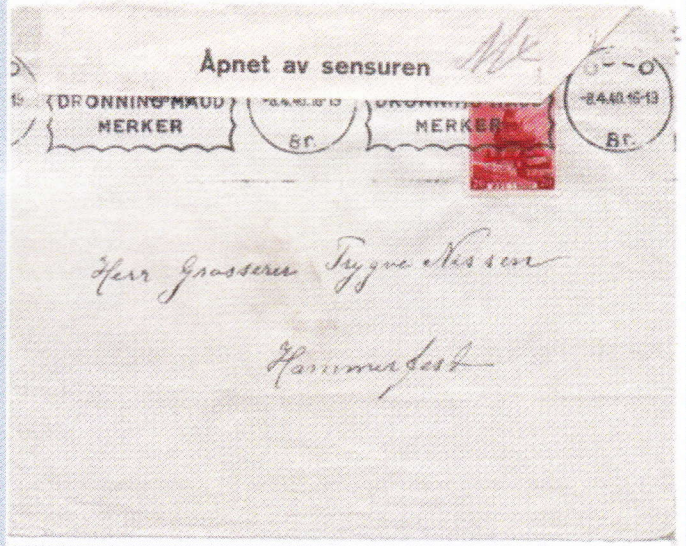

Spørsmålet jeg stilte meg før jeg kjøpte konvolutten var - hvordan kan det ha seg at et brev fra Oslo til Hammerfest har gått via Mosjøen og blitt kontrollert her når krigen brøt ut? Brevet er innlevert på brevavdelingen ved Oslo hovedpostkontor om ettermiddagen 8. april og har mest sannsynlig blitt sendt med jernbanen til Trondheim allerede samme kveld. Ettersom brevet er adressert til Hammerfest skulle brevet normalt ha blitt videresendt fra Trondheim med nordgående hurtigrute neste formiddag

Det har trolig også brevet gjort. Men hurtigruta ble stoppet av tyskerne da de seilte inn Trondheimsfjorden 9. april 1940 og måtte gjøre vendereis. Brevet har derfor blitt omlastet på nordlandsbanen og trolig sendt videre fra Trondheim samme eller neste dag, for så å nå fram til Grong den 10. eller 11. april. Grong var endestasjon på nordlandsbanen pr. april 1940. Men det gikk en 'bilende jernbanerute' videre fra Grong til Mosjøen (opprettet i 1931), som også sørget for postleveranser mellom stedene (se bilde av rutebussen under) – en avstand på ca. 20 mil. Brevet må ha ankommet Mosjøen 11. eller 12. april.

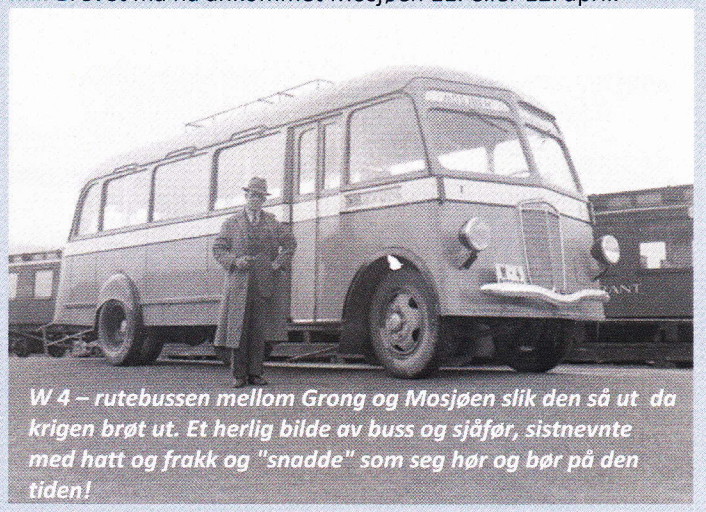

W 4 – rutebussen mellom Grong og Mosjøen slik den så ut da krigen brøt ut. Et herlig bilde av buss og sjåfør, sistnevnte med hatt og frakk og "snadde" som seg hør og bør på den tiden!

Mine konklusjoner bygger på følgende fakta: den 11. april beordret sjefen for 6. distriktskommando, general Fleischer, innføring av full postkontroll i Nord-Norge. Kontrollen ble igangsatt 12. april om formiddagen. Allerede neste dag – den 13. april - ble gitt ordre om stans i all korrespondanse mellom det frie Norge i nord og de tyskokkuperte områdene i sør. Det forteller oss at brevet må ha blitt kontrollert i Mosjøen allerede første dagen kontrollen var i funksjon, ettersom brevet har rukket å komme med siste postsending nordover med 'DS Barøy' til Tromsø den 13. april. Det var siste dag for forsendelse av post mellom det sørlige og nordlige Norge under felttoget i 1940.

Det kan da umulig finnes mange brev til Finnmark med en slik posthistorie? Står vi overfor et unikat?
Posthistorie er en fascinerende hobby!

Jeg har i lang tid interessert meg for post- og kommunika-sjonshistorien i vårt største fylke, Finnmark. I krigspost-historien til fylket er det to kapitler som har interessert meg mer enn middels. Det ene er krigs- og feltposten under felttoget i april til juni 1940. Det andre er posten til de militære styrkene som ble satt inn i nord under 'gjenerobringen' og gjenoppbyggingen av Finnmark fra november 1944 til sommeren og høsten 1945 da styrkene ble trukket ut og dimittert. I høst og i vinter har jeg benyttet krigs- og feltpostforeningens 'Tidsskrift for krigs- og feltpost' til å dokumentere velkjente og ukjente sider ved den militære postkontrollen og sensur av feltposten i fylket under felttoget i 1944-45. **Et kapittel jeg har reservert for Budstikkas lesere** er imidlertid kontrollen og ombæringen av den sivile posten i denne perioden. En samlet fremstilling av sensur og postkontrollen av inn- og utgående post under felttoget i 1944-45 oppnås ved å søke siste og inneværende års dokumentasjoner i de to foreningstidsskriftene. ***Artikkel på sidene xx-xy her i bladet.***

Med vinterlig hilsen fra *Trond*

ÅRSMELDING FOR NORSK POSTHISTORISK SELSKAP 2017
Organisasjonsnummer: 992 484 969

Styret i NPS har i 2017 (etter årsmøtet) bestått av Trond Schumacher (leder), Øivind Rojahn Karlsen (nestleder), Gunnar Melbøe (kasserer), Arvid Løhre (sekretær), Olav Dyresen (styremedlem),

Ole Jørgen Grann og Øyvind Midtlid (varamedlemmer).

Jan Lauridsen har vært selskapets web-redaktør, Per Erik Knudsen har vært redaktør av Budstikka og Inge Johansen har vært revisor.

MØTER

I 2017 er avholdt 4 medlemsmøter og 4 styremøter. Mellom styremøtene holder styret kontakten pr. e-post.

- Medlemsmøte 28. januar 2017. Møtets hovedpost var: «*Post- og stempelhistorie for Nordhordland.*» ved Jan B. Thorsheim, han hadde med seg sine medforfattere Olav Idsø og Audun Hanstveit.
- Årsmøte og medlemsmøte 1. april 2017. Hovedpost på medlemsmøtet etter årsmøtet var: «*Posten i og gjennom Hedmark frem til ca. 1900 – noen smakebiter.*» ved Olav Dyresen.
- Medlemsmøte 23. september 2017. Møtets hovedpost var: «*Lofoten og Vesterålen, postekspedisjon i nesten 100 år, 1867 til 1963.*» ved Odd Arve Kvinnesland.
- Medlemsmøte 2. desember 2017. Møtets hovedpost var: «*Luftskipet kommer! En norsk tur med zeppelineren.*» ved Hallvard Slettebø.

De ordinære møtene er blitt avholdt i Kafé Asylet, Grønland 28 i Oslo, i lokalet «Anton B».

MEDLEMMER

Ved årsskiftet hadde NPS 160 ordinære medlemmer, 5 innbudte og 7 æresmedlemmer. Selskapet fikk 6 nye betalende medlemmer i 2017.
Æresmedlemmer er: Tore Gjelsvik, Arne Thune-Larsen, Olga Ellis, Ivar Sundsbø, Wilfred Wasenden, Arvid Løhre og Egil H. Thomassen. Sistnevnte ble utnevnt 1. april 2017.
Selskapets første leder og æresmedlem, Harry Snarvold, døde 3. november 2017.

UTSTILLINGER OG DOMMERAKTIVITETER

Medlemmer av NPS har i 2017 deltatt og høstet heder og ære ved utstillinger på alle nivåer; ved de internasjonale utstillingene *Melbourne 2017 i Australia*, *Brasilia 2017 i Brasil*,;
på den europeiske utstillingen *Finlandia 2017 i Tampere, Finland*;
på den nordiske utstillingen *Nordia 2017 i Vejle, Danmark;*
på den bilaterale dansk-tyske utstillingen *Oldenburg 2017 i Oldenburg, Tyskland*
og ved de regionale utstillingene *Frefil 2017 i Fredrikstad*, *Lister 2017 i Farsund* og *Tromsø 2017 i Tromsø*.

Lister 2017 omfattet også en nasjonal énrammes klasse, og *Tromsø 2017* var kombinert med den nasjonale *Postex 2017*.

Medlemmer har også hatt dommeroppdrag ved de nevnte utstillingene.

ÆRESPRISER

Styret har i september 2017 vedtatt retningslinjer for å tilby ærespriser til utstillinger. NPS stiller ærespris til rådighet ved nasjonale, nordiske og internasjonale utstillinger i Norge med posthistorisk klasse. Dette gjelder også énrammes utstillinger. Æresprisen skal gå til beste samling i posthistorisk klasse, uansett nasjonalitet.

I 2017 ble Arvid Løhre tildelt NPS' ærespris for det beste posthistoriske eksponatet ved den nasjonale énrammes utstillingen *Lister 2017*

ØKONOMI

Selskapets økonomi er god. Kontingentene dekker distribusjon og trykking av «Budstikka» 4 ganger i året. I tillegg bidrar våre sponsorer med et samlet årlig trykningsbidrag på 10.000 kr.

DR. PER GELLEINS MINNEFOND

Dr. Per Gelleins Minnefond er opprettet ved en gave fra fru Laura Gellein den 17.11.1984 på kr 100.000. Dette er en grunnkapital som ikke kan røres.

Fondet ble også i 2017 styrket med pengegaver fra våre medlemmer, overføring fra Selskapet og donasjonsauksjoner. Vi takker alle som har bidratt. På grunn av det lave rentenivået vil det fortsatt være behov for styrking av Minnefondet i årene fremover. Ved slutten av året 2017 var fondets egenkapital på kr 128.102.

I forbindelse med årsmøtet, 1. april 2017, ble det utdelt kr 8.000 fra Dr. Per Gelleins Minnefond til to prosjekter fordelt slik:

1) **Krigs- og Feltpostforeningen (KFF) v/ Bjørn Muggerud, kr 5.000,-**
   til utgivelse av en bok av Øivind R. Karlsen med tittelen: ***«Norsk feltpost og litt til...».***
2) **Norsk Skipsposthistorisk Forening (NSPF) v/ Odd Arve Kvinnesland kr 3.000,-**
   til del 2 av særtrykk med oppdatering av første/siste registrerte datoer i Per E. Danielsens bok ***«Norske Skipspoststempler».***

BUDSTIKKA

Budstikka utkom med fire utgaver i 2017. Styret er meget godt fornøyd med arbeidet vår redaktør Per Erik Knudsen gjør med layout og stoffvalg.
5 artikler fra Budstikka ble valgt ut til «Filatelistisk Årbok» i 2017.

HJEMMESIDEN

Styret er meget godt fornøyd med arbeidet vår redaktør for hjemmesiden Jan Lauridsen gjør.
Hjemmesiden skal fortsatt være selskapets raske informasjonskanal og digitale arkiv, og alt innhold er åpent for alle interesserte.
På hjemmesiden har det i 2017 vært totalt 22.057 besøk fra rundt 100 land fordelt over hele verden. Fra Norge er det registrert 3275 besøk. Det er sidene med eksponat som har de høyeste besøkstallene.

Vi takker alle som har bidratt i 2017, enten på møtene, i Budstikka eller på hjemmesiden «posthistorisk.no».

Styret i NPS, 27. januar 2018

Norsk Posthistorisk Selskap

	2017 Regnskap	2016 Regnskap	2017 Budsjett	2018 Budsjett
Kontingenter	72 432	52 698	60 000	64 000
Donasjoner	4 345	21 117	5 000	5 000
Annonser Budstikka	10 000	10 000	10 000	10 000
Andre inntekter	3 657	3 782	4 000	4 000
Renteinntekt	1 156	1 083	1000	1 000
Sum Inntekter	**91 590**	**88 680**	**80 000**	**84 000**
Medlemsmøter - bevertning, foredragsholdere	28 193	24 881	25 000	30 000
Budstikka - trykk og distribusjon	48 186	47 580	55 000	50 000
Utvikling/drift internettsider	1 255	1 461	1 500	5 000
Andre kostnader	1 368	2 328	8 500	5 000
Sum kostnader	**79 002**	**76 250**	**95 000**	**90 000**
Resultat	**12 588**	**12 430**	**-15 000**	**-14 000**

Eiendeler		
Bankinnskudd	220 209	229 799
Sum eiendeler	**220 209**	**229 799**
Gjeld og egenkapital		
Avsetning Gellein	0	20 000
Forskuddsbetalt kontingent	43 696	34 705
Egenkapital	176 513	175 094
Sum gjeld og egenkapital	**220 209**	**229 799**

Oslo, 31. januar 2018

Trond Schumacher (s) Leder — *Øivind Rojahn Karlsen* (s) Nestleder — *Gunnar Melbøe* (s) Kasserer

Arvid Løhre (s) Sekretær — *Olav Dyresen* (s) Styremedlem

Dr. Per Gelleins Minnefond

	2017 Regnskap	2016 Regnskap
Resultatregnskap		
Renteinntekt	687	653
Mottatte donasjoner	20 000	
Utdelinger	-8 000	-4 000
Overskudd / Underskudd	**12 687**	**-3 347**
Eiendeler		
Bankinnskudd	128 102	115 415
Sum eiendeler	**128 102**	**115 415**
Grunnkapital (uangripelig)	100 000	100 000
Fri kapital	28 102	15 415
Fondets egenkapital	**128 102**	**115 415**

Oslo, 31 januar 2018

Trond Schumacher (s) — Ivar Sundsbø (s) — Arvid Løhre (s)

Glemt kontingenten? Betal kr. 400 til konto 0540.08.40395 i dag.

INNKALLING TIL ÅRSMØTE I NORSK POSTHISTORISK SELSKAP

lørdag 7. april 2018

kl. 13:00 i "Anton B", Kafe Asylet, Grønland 28, 0188 OSLO.

SAKSLISTE:

1. **Konstituering.**
   a) Godkjennelse av innkalling.
   b) Valg av dirigent og sekretær.
   c) Valg av to medlemmer til å undertegne protokollen.
2. **Styrets årsmelding.**
3. **Rapport fra Dr. Per Gelleins Minnefond.**
4. **Regnskap.**
5. **Fastsettelse av kontingent for 2019.**
6. **Budsjettforslag 2018.**
7. **Valg.**
   Leder (1 år)
   2 styremedlemmer (2 år)
   2 varamedlemmer (1 år)
   Revisor (1 år)
   2 medlemmer av styret for Dr Per Gelleins minnefond (i tillegg til leder av NPS) (1 år).
   Samt valgkomité.

Valgkomiteens innstilling til årsmøtet 7.4.2018

Leder for 1 år: *Trond Schumacher* (gj.v.)

Styremedlemmer for 2 år (2018-2019):
Arvid Løhre (gjenvalg)
Olav Dyresen (gjenvalg)
(***Øivind Rojahn Karlsen*** og ***Gunnar Melbøe*** er ikke på valg i år og gjenstår derved i styret)

Varamedlemmer for 1 år (2018):
Ole Jørgen Grann (gjenvalg)
og ***Øyvind Midtlid*** (gjenvalg)

Revisor for 1 år (2018): *Inge Johansen* (gjenvalg)

Styret for Dr Per Gelleins minnefond, for 1 år: *Ivar Sundsbø* (gj.v) og ***Arvid Løhre*** (gj.v.)

Valgkomiteen har bestått av:
Arne Thune-Larsen ***Jan Kr. Isaksen***

REFERAT FRA MEDLEMSMØTET 2. DESEMBER 2017

Trond åpnet møtet kl. 13:17. Det var litt bedre plass rundt bordene enn under septembermøtet, men praten gikk like ivrig som sist. 27 stykker hadde skrevet seg inn i protokollen, inklusiv én gjest. Og gjesten, ***Per Erbo Rougthvedt,*** ble selvfølgelig ønsket spesielt velkommen! Han ble i løpet av møtet dessuten foreslått som nytt medlem, kvalifisert som han er. Vårt ferske medlem ***Ingvar Elgesem*** møtte for første gang, og ble også ønsket velkommen.

Harry Snarvold, æresmedlem og Selskapets første leder som døde 3. november, ble minnet med ett minutts stillhet.

Rask orientering fra styremøtet, med litt om program og planer for møtene i 2018. Den planlagte regionale utstillingen i Håndverkeren i forbindelse med Frimerkets dag ble trukket fram, samt Nordia 2019. Referenten regner med at vi blir holdt fortløpende oppdatert om Nordia 2019 på møtene, medlemmene våre har som alltid sentrale roller ved disse utstillingene.

Hovedpost:
«Luftskipet kommer! En norsk tur med zeppelineren.»
ved Hallvard Slettebø.

Siden foredragsholderen er kommisjonær for den internasjonale utstillingen i Bangkok: «Thailand 2018» i november-desember neste år, og vi nettopp hadde vært inne på dette med utstillinger, benyttet han sjansen til å reklamere litt for deltakelse der. Se Forbundets hjemmeside, eller kontakt Hallvard.

Foredraget handlet om zeppelinerne, luftskipstypen oppkalt etter den tyske grev Ferdinand von Zeppelin. Den hadde sin storhetstid fra 1928 og til ulykken i New Jersey i USA 6. mai 1937. Det var da luftskipet Hindenburg eksploderte i luften ved landing, og selv over 80 år senere gjør det inntrykk på oss da Hallvard viste filmsnutten fra katastrofen med lyden fra reporterens fortvilte stemme.

Men foredraget handlet først og fremst tilknytningen til Norge, og de flotte objektene Hallvar kunne vise. Dette kan ikke en referent yte rettferdighet, så vi gjengir i stedet sider fra hans samling – et lite utdrag av det som ble vist på møtet. Hallvards eksponater finner du på hans hjemmeside:
http://www.slettebo.no/exhibits.htm

Hallvard svarte på spørsmål og kommentarer underveis. Og siden det ikke var så lenge siden han hadde vært på et besøk som foredragsholder, hadde han allerede fått vårt spesielle postskilt som gave. I stedet fikk han et flyfraktvennlig gavekort som han kan veksle inn til varer det *ikke* er tillat å frakte som håndbagasje gjennom sikkerhetskontrollen.

Posthistorisk lapskaus

Og så var det tid for posthistorisk lapskaus, med rikelig mat til alle. Kl. 14:53 var det Selskapets skål, 15:01 de øvrige medlemmenes, og kl. 15:07 ble det skålt for Postverket, slik som det engang var!

Medlemmenes 5-minutter

- ***Bjørn Muggerud*** reklamerte for bokprosjektet **«Norsk feltpost – i vid forstand.» av Øivind Rojahn Karlsen**, som nå er sendt ut til gratis til alle medlemmer av KFF. Det er mulig å tegne medlemskap, og mange av Selskapets medlemmer er allerede medlem av KFF.
- ***Arne Thune Larsen*** hadde med seg Norgeskatalogen til salgs for spesialpris kr. 375.
- I tillegg er ***Arne*** kommisjonær for **Estex 2018**, internasjonal utstilling (FEPA) i Tallin, Estland 13.-15. juli 2018, og benyttet anledningen til å framsnakke denne. Utstillingen er også målet for Oslo Filatelistklubbs fellestur i 2018.
- ***Per Kindem*** har lest om stempelet «**SVINESUND** b.», som ble brukt en kort periode på Kongsvinger da jernbaneforbindelsen via Kongsvinger ble hovedforbindelsen til utlandet. Han hadde en teori om hvorfor dette navnet ble brukt etter at det norske utvekslingskontoret ble geografisk flyttet fra Svinesund, og referenten ser fram til hans artikkel om dette(?)
- ***Per Erik Knudsen*** hadde to bøker av ***Egil Thomassen*** til salgs til spesialpriser.
- ***Tore Berg*** minnet om uoffisiell romjulsamling på Asylet, torsdag 28. desember.
- ***Tore*** hadde også kjøpt opp noen ekstra eksemplarer av Led-lysluper i kredittkortformat fra Leuchturm da Skanfil hadde tilbud på dem. Disse videresolgte han uten fortjeneste, og flere benyttet sjansen. Kjekt å ha!
- ***Arvid Løhre*** opplyste om at Selskapet har fått tilsendt ett eksemplar av et nytt hefte: **"*Posten i Tjøme kommune*"**. Den postale historien.», skrevet av vårt medlem **Jon M. Kristoffersen**. Han ønsker at medlemmene blir orientert om utgivelsen, og opplyser at han arbeider videre med Nøtterøy kommunes posthistorie. Heftet er omtalt et annet sted i bladet.

Spontansauksjonen

De tre første objektene var presentert i Budstikka nr 4/2017, donasjonsobjekter med mulighet til å gi forhåndsbud. Det kom ingen bud utenfra, men det vil ikke si det samme som at dette ikke blir prøvd på ny. Alle tre objektene hadde utrop kr. 40,-
Objekt 1, portobelagt rekommandert kassebrev fra 1945 gikk for kr. 475,-
Objekt 2, portofritt verdibrev fra Carljohansværn gikk for kr 80,-
Objekt 3, rekommandert postoppkrav fra Kristiania S til Sørum, 10 V 15, gikk for kr. 210,-

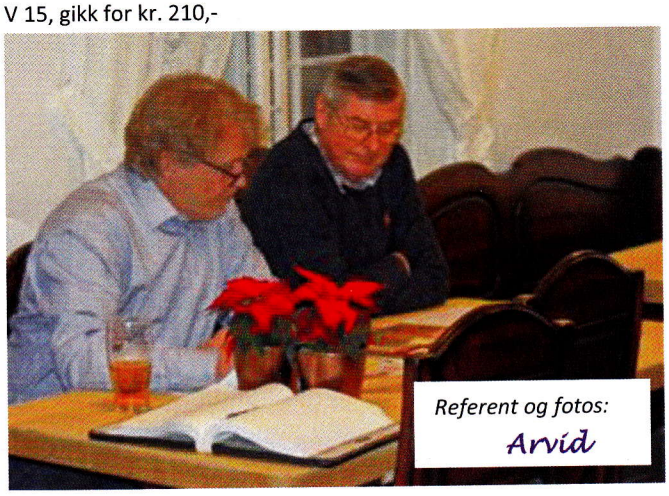

Referent og fotos:
Arvid

Early Flights, Demonstration flights 1912-1939

"Schwaben" – Flights at Rhine and Main 10 – 23 June, 1912

"Schwaben", the LZ 10, was the first successful commercial zeppelin, in operation for only one year from 26 June 1911 until she caught fire on 28 June 1912.
10 - 23 June 1912 – airmails at the rivers Rhine and Maie. For this event – which included a postcard week – special cards, special airmail stamps and postmarks were used. Mail was carried by the airship "Schwaben" and the airplane "Gelber Hund" (Yellow Dog), and there were flights between Darmstadt, Frankfurt am Main, Mainz, Offenbach and Worms. Due to the many flights and the combination of airship and airplane transportation, it cannot be ascertained by which means and for which stretch the items were airborne.

Rhine/Main postcard with 20 Pf airmail stamp and 10 Pf Reichspost stamp, from **Frankfurt am Main** to Bergen, Norway. Postmarked "Flugpost am Rhein und Main / Frankfurt (MAIN) 18. 6. 12".

The message in Norwegian on reverse reads: **"The new method of mail transportation"**.

Rhine/Main postcard with 10 Pf airmail stamp and 10 Pf Reichspost stamp, sent from **Darmstadt** to Stavanger, Norway. Postmarked "Flugpost am Rhein und Main / Darmstadt 17. 6. 12".

"Graf Zeppelin" – Flight to the Orient 25 – 28 March, 1929

"Graf Zeppelin" performed in 1929 a flight to the Orient, with main mail drop at Er Ramle (Ramla) in today's Israel. Cover sent from "HORTEN 1 II 29" to Cairo, Egypt. Flown by "Graf Zeppelin" on the 1929 flight to the Orient, starting from Friedrichshafen on 25 March, and mail drop at Er Ramle. Special rubber-stamped flight cachet in red-purple.

In order to send Norwegian mail by zeppelin prior to 1932, the zeppelin mail fee had to be paid by German stamps. Airmail Norway-Egypt was available from 1925, and 100 öre postage in Norwegian currency matches the rate for air mail letter 20-40 g to Egypt: 50 öre letter postage rate (10 öre for the first 20 g plus 20 öre for the next 20 g) and 25 + 25 öre air mail fee. Additional German franking representing the zeppelin surcharge has fallen off, the stamp was postmarked "FRIEDRICHSHAFEN BODENSEE LUFTPOST 24 MAR 29". On reverse transit postmarks "BERLIN C 3.2.29", "MÜNCHEN 4.2.29" and "FRIEDRICHSHAFEN 5.2.29". Arrival postmark "CAIRO 28 MAR 29".

The only recorded zeppelin cover with Norwegian franking prior to 1932.

"Graf Zeppelin" – Iceland Flight 30 June – 3 July, 1931

The flight to Iceland from 30 June to 3 July 1931 was planned as a group flight for 20 passengers. Perhaps it was the prospect of a cold trip that caused only 12 people to sign up, and only 10 of these were paying passengers. The flight was from Friedrichshafen with a flight path across the Netherlands and the North Sea, following the east coast of England and Scotland, to the Faroe Islands, and along the southern coast of Iceland to Reykjavik. Mail carried from Germany was dropped at Reykjavik, and Icelandic mail was hoisted on board. Iceland had issued overprinted stamps on the occasion. Return flight across the North Sea towards southwestern Norway, along the west coast of Jut and, via Berlin to Friedrichshafen.

Registered postcard (registration label on picture side of the postcard) postmarked "REYKJAVIK 30 VI 31" and addressed to Bergen, Norway. Flown by "Graf Zeppelin" on the 1931 Iceland Flight, special triangular flight cachet in green. Transit postmark "FRIEDRICHSHAFEN 3 7 31". 1 kr postcard rate and 30 öre registration fee to all destinations.

Letter postmarked "REYKJAVIK 30 VI 31" and addressed to Oslo, Norway. Flown by "Graf Zeppelin" on the 1931 Iceland Flight, special triangular flight cachet in green. Transit postmark "FRIEDRICHSHAFEN 3 7 31" and receiving postmark "OSLO 6.7.31" on reverse. 2 kr letter postage rate to all destinations.

LZ 127 "Graf Zeppelin" flies to Norway

LZ 127 "Graf Zeppelin" visited Norway on two occasions, both in July, 1930.

During the 1st Nordland flight, the flight to the Arctic (Friedrichshafen – Spitsbergen – Friedrichshafen), two mail bags were dropped over Hammerfest on 10 July, containing in total approximately 800 covers and 2,500 postcards.

Mail drop for the 2nd Nordland flight, the flight to the North (Friedrichshafen – Iceland – Friedrichshafen) was planned over Tromsö, but was changed to Bergen due to the weather conditions. Two mail bags were dropped over Bergen on 16 July, containing a total of 658 covers and 1,812 postcards.

German all-inclusive postage rates (except special services) for zeppelin mail posted within Europe were 100 Rpf (1 RM) for postcards and 200 Rpf (2 RM) for regular letters, valid from 11 April, 1930 to 6 June, 1932.

A special flight cachet was used, in green for the first flight and blue for the second flight.

Flight to the Arctic **Posted on board** **9-11 July, 1930**

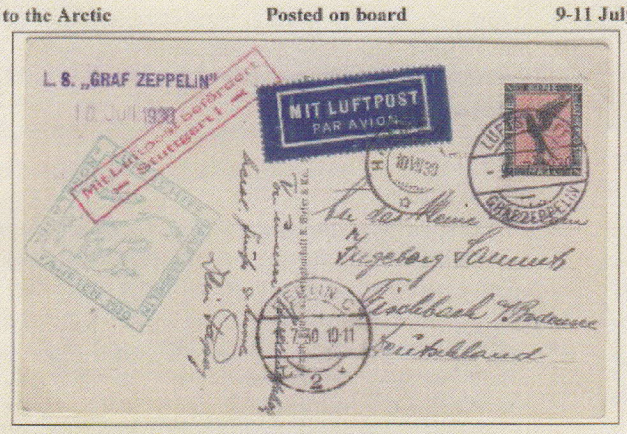

Postcard **written by a zeppelin crew member**, Bordingenieur (Flight Engineer) Albert Sammt, to his daughter. Posted on bord "Graf Zeppelin" on its northbound flight. Dropped over Hammerfest, postmark "HAMMERFEST 10 VII 30". Transit postmark "BERLIN C 16.VII.30" and Stuttgart air mail cachet. 1 RM all-inclusive postage rate for postcards to all destinations.

På hjemmesiden http://www.slettebo.no/exhibits.htm finner du "alt du måtte begjære" fra Hallvards eksponater. Som omtalt i Budstikka n. 4/2017ligger også et utvalg av dem på NPS egen side.

Forslag på nytt medlem i NPS, referert på møtet 2. desember 2017.
Eigil Trondsen foreslår ***Per Erbo Rougthvedt***.
Kandidaten er medforfatter av boka om poststempler fra Telemark, og samler eldre brev fra Skien.
Forslaget er støttet av **Arvid Løhre**.

REFERAT FRA MEDLEMSMØTET 27. JANUAR 2018 – FELLES MEDLEMSMØTE MED KRIGS- OG FELTPOSFORENINGEN

Krigs- og feltpostforeningen er i likhet med NPS en landsomfattende forening tilsluttet Norsk Filatelistforbund.

Vanligvis har de ikke ordinære medlemsmøter, de har stort sett begrenset seg til et årsmøte i april med et bredt program utenom.

På disse årsmøtene er det overnattingsmuligheter for tilreisende medlemmer (og foredragsholdere), og de siste årene har møtene vært arrangert på Gardermoen Airport Hotel. Det er også en stor auksjon i løpet av dagen, hvor de fleste samlere av posthistorie kan finne objekter av interesse. Deltakelsen på disse helgesamlingene har vært synkende, og styret i foreningen har gått litt i tenkeboksen.

Men også i 2018 er det planlagt et slikt tradisjonelt opplegg den 14. april på Gardermoen. Hvis du er interessert i den delen av posthistorien, er det all grunn til å vurdere et medlemskap og en helg i godt selskap med likesinnede.

Fortsettes på neste side ..

En annen grunn til å være medlem er at de hvert år siden 2004 har klart å gi ut en publikasjon som gave inkludert i medlemskapet. Dette var også det som lå til grunn for fellesmøtet med oss. Publikasjonen i 2017 var en gedigen katalog med navnet: **«Norsk feltpost – i vid forstand»**, skrevet av vår egen nestleder ***Øivind Rojahn Karlsen***.
Hele styret i KFF var til stede, og der sitter Bjørn Muggerud som formann, John Torstad som styremedlem og Knut Arveng som redaktør. Alle de nevnte er også medlemmer i Selskapet, og et par av dem har også hatt verv hos oss

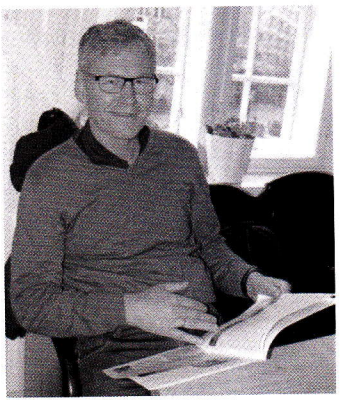

Siste mann i styret, ***Svein H. Andersen***, var også til stede og den eneste fra KFF som kunne skrive seg inn i protokollen som gjest.
John Torstad fra Lillehammer hadde trolig ikke vært på noen av møtene våre i Oslo siden 24. april 2004, da Bjørn Muggerud orienterte om Krigs- og Feltpostforeningen og John Torstad holdt et foredrag om ruter mellom Norge og USA under 2. verdenskrig. Men tilbake til dagens møte!

Hovedpost

Øivind startet med å fortelle om hva boka omfatter og definisjonen på feltpost. Intensjonen for boka var at man skulle finne informasjon om alle norske feltpoststempler. Han ønsket også å bygge på et annet viktig prinsipp, boka skulle være brukervennlig! Og det har den absolutt blitt etter referentens syn.
Øivind har i mer enn 20 år samlet på alt innenfor feltpost-stempler. Men ikke nødvendigvis i original, også elektronisk for å skaffe seg oversikt over bruksperioder med mer. Dermed har Øivind landets desidert beste oversikt over alle disse stemplene.
Øivind kunne vise til poststeder i militærleirer som Larsson-Fedde ikke hadde med i sin bok, mens han selv fikk spørsmål om hvorfor ikke Norwegian Army Field Post Office i Storbritannia var med. Dermed er det fortsatt i Karl U. Sanne's «Norsk eksilpost 1940-45» hvor vi finner opplysninger om stemplene i Storbritannia, samt det kanadiske postkontoret i Little Norway.
Videre var det spørsmål om sjeldenhetsgradering, men det var ikke med som en del av prosjektet. Øivind svarte at brevmengden som var oppgitt kan være en god indikasjon på forekomsten.
Det mest spennende for undertegnede, var da Øivind presenterte sine to neste stempelbokprosjekter. Han hadde allerede forsidene klart, en meget god begynnelse: **«21 mm og 22 mm stativdatostempler»** og **«Norske oblat-stempler»**. Vi gleder oss.

Øivind fikk gaven vi for tiden bruker, et reprodusert postskilt i tre, og en svært velfortjent applaus.

Posthistorisk lapskaus

Vår tradisjonelle posthistoriske lapskaus var i rute ca. kl. 14:30, og vår egen skål ble utbragt kl. 14:49, og det ble nok også inkludert gjesten(e) fra KFF.
Så var det de øvrige medlemmene som fikk sin skål. Vår leder er opptatt av antallet og kalkulerte det til 138, og da var klokka 14:58. Dette er opprinnelig en «absent friends»- skål, og referenten har nå lest seg opp på dette. I dag betyr det vanligvis *både* levende og døde i engelskspråklig sammenheng. Jeg syns vi godt i denne skålen kan inkludere pionerene og andre tidligere medlemmer i NPS som har vandret heden. Også i betraktning av den tredje skålen, som nå er for Posten slik den engang var. Denne gangen var tidspunktet kl. 15:05.

Medlemmenes 5-minutter

- ***Trond*** kom nå inn på våre høstmøter, i september er planlagt noe om skillingsbrev, og til november/desember-møtet får vi kanskje noe om jernbanepostekspedisjoner? Datoene er ennå ikke helt fastspikret. Han minnet også om **årsmøtet, 7. april**.
- Videre fortalte ***Trond*** at **Schanche-boka** nå vil bli tilbudt til Selskapets medlemmer for kr. 100,- (pluss eventuell porto) direkte fra forfatteren. Mer informasjon om dette vil bli sendt ut samt lagt ut på hjemmesiden.
- Redaktør av Budstikka, ***Per Erik Knudsen***, var kortfattet og presis: «Om tre uker skal bladet ut. Kom med artikler!» (Dette blir litt sent referert til å rekke nr. 1, 2018, for det holder du nå i hånden. Men vi har et nytt nummer i vår, og to til i høsten, så bare skriv!)
- ***Wilfred Wasenden*** kunne opplyse at han fremdeles hadde noen ytterst få (under 10) eksemplarer av boka: «Bankobrev. Brev ilagt verdier. En kortfattet framstilling.» Et flott hefte, omtalt i Budstikka nr. 4, 2017. Forfatteren understreket at enda en ny trykning kom ikke på tale.
- ***Ivar Sundsbø*** kom med dette møtets **NORDIA 2019**-oppdatering. Tidspunktet blir 23.-25. august 2019. Kompaktutstilling, med rimelige «all inclusive»-pakker, siden det også skal være landsmøte.
- Siden det var fellesmøte, benyttet *Knut Arveng* anledningen til å etterlyse stoff også til medlemsbladet han står som redaktør for, nemlig **Tidsskrift for Krigs- og Feltpost.**
- ***Tore Berg*** reklamerte for et møte i **Grenseforeningen**, lørdag 3. mars 2018 i Bohusläns museum. Anders Lundgren, Göteborg, forteller om postens utvikling i Bohuslän og om postgangen mellom Norge og Sverige.
- ***Arne Thune-Larsen*** opplyste at det nå hastet med påmelding til **Estex 2018**, internasjonal utstilling (FEPA) i Tallin, Estland 13.-15. juli 2018.
- ***OFK skulle i samarbeid med Sentrum*** arrangere regional frimerkeutstilling i Håndverkeren i Oslo i forbindelse med Frimerkets Dag. Og Arne pekte på at det var på dagen 100 år siden OFK arrangerte sin første utstilling samme sted.
- ***Arvid Løhre*** viste til en utstilling Maihaugen skulle åpne søndag 4. februar med tittel «**Mesterstykker i miniatyr**», som omhandlet om Sverre Morken og arbeidet bak graverte utgivelser. Utstillingen skulle være i 2. etasje på besøkssenteret og vare til november.

Spontanauksjon

Spontanauksjonen startet kl. 15:42, og kun 16 personer valgte å bli. Men det ble likevel budkamp om flere av objektene. Et norsk følgebrev fra 1921, frankert med en pakkepostsats som kun hadde 3 ukers varighet, gikk likevel ikke høyere enn kr. 30,-
Klokka 16:10 var det slutt, og mange fant veien til et nytt stopp nedenunder til vårt reserverte bord.

Referent: *Arvid*

HVA KAN ET BREV FORTELLE OSS?

Eilert Ditlef von Todderud. – Født 1773 død 1835.

Presentert av Olav Dyresen.

Jeg samler som tidligere nevnt, posten i Hedmark fra de aller tidligste tider og frem til ca. år 1900 og opphør av de første enringsstempler.

Her vil jeg fortelle om et av de tidlige brev i min samling, og som etter min mening gjør det å samle lokal post-historie spennende og interessant, selv om du ikke alltid får tak i brev med innhold.

Brevet er et innenlands brev, datert 9. april 1793 og adressert til ***Fændrich von Todderud*** ved det «Oplandske Infanterie Regiment, og Logerende hos Kiøbmand Hr. Hejset udi Storgade i Christiania». (Det er i hvert fall hva jeg har klart å tolke det som).

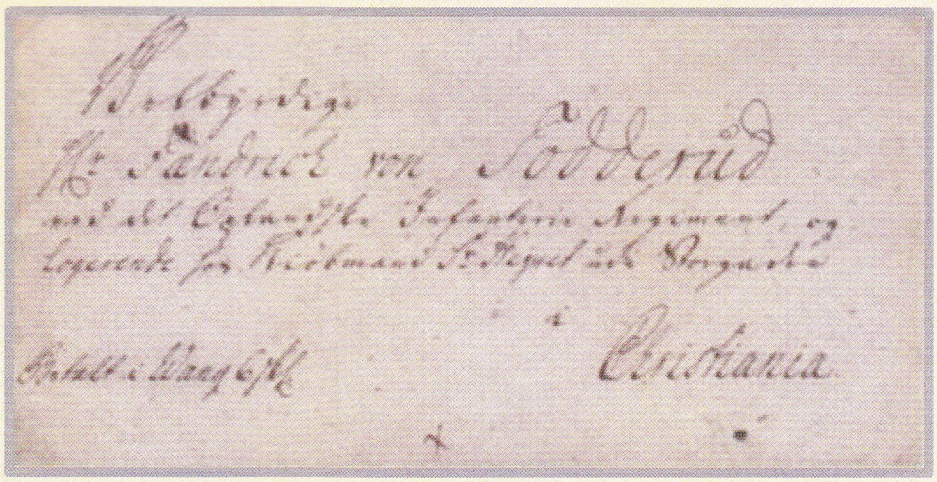

Brevet er også påskrevet «Betalt i Wang 6 sk.». Porto var 6 skilling på strekningen fra Wang til Christiania og forhåndsbetalt. Brevet er datert **9. April 1793** på baksiden og fått kartering "**No 16.**»

Hvem var så Fændrich von Todderud? - Von Todderud hadde jeg hørt tidligere, og førsøkte å finne fram igjen hvor jeg hadde det fra.

Von Todderud har jeg funnet igjen informasjon om to steder:

1. I Postmuseets elektroniske poststedsdatabase finner vi i beskrivelsen av Vang Poståpneri, senere Hamar, bland annet dette i oversikten over poståpnere, postekspeditører, postmestre og postsjefer:

«En eldre protokoll for sendte/mottatte postsendinger i 1831 og en timeseddel fra 1834/35 er attestert av Todderud. Todderud var kaptein og poståpner. Dette tyder videre på at poståpneriet muligens var flyttet til militærgarnisonen på Aaker ved Hamar.»

2. ***Aaker (****Ager****) gård*** rett utenfor Hamar var i familien Todderuds eie i mange generasjoner. Åker var en av tre setegårder på Hedemarken, som hadde sine privilegier intakte inntil *adelsloven* kom i 1821.

En av de andre var *Storhamar gård*, som forøvrig var i Hannibal Sehested s eie en periode. Den var gitt til ham som adelig setegård i 1640 av Christian IV. Han var kongens blivende svigersønn, ble Rigsråd 1640 og Statholder i Norge1642.

Da adelskap ble avviklet i 1821, falt de gamle privilegiene bort, også for Åker gård, som fra da «bare» var regnet som en vanlig landbrukseiendom. Riktignok av de største på Hedemarken, men med de samme plikter, skatter og avgifter som de øvrige gårdene. Driveren av Åker gård gjorde et forsøk på å få beholde sine rettigheter med en søknad til finansdepartementet. Denne ble avslått og adelsrettigheter i Hedmark var avskaffer for alltid.

I perioden 1790 til 94 tok Eilert Ditlef von Todderud sin høyere militære utdannelse ved "Den frie Mathematiske Skole" (senere Krigsskolen), og ble uteksaminert som premierløytnant. Han gjorde en kort militær karriere, og ble etter hvert kaptein og sjef for det Oplandske infanteriregiment.

Her søkte han etter hvert avskjed og ble gårdbruker på heltid fra 1818. Bakgrunnen for dette er ukjent, men man kan anta at overdragelsen av Norge fra Danmark til Sverige i 1814, og dermed nye militært tankesett, antas være noe av årsaken. Som elev på krigsskolen hadde han militær grad som fenrik, og brevet var adressert med hans militære tittel, ikke fornavn.

Hamar Historielags årbok for 2016 var om Åker Gård og tok sitt utgangspunkt i Åker-arkivene og brev derfra, og hva de fortalte om det daglige livet på en storgård på Hedmarken. Det er nevnt et brev fra 9. april 1793, og som sannsynlig da refererer til innholdet i det viste omslaget fra 1793.

Her skriver hans mor, *Ulricke Charlotte von Todderud* om sine bekymringer, da foreldrene ikke kunne holde direkte kontroll over studiene til sin sønn. De var blant annet bekymret for hans omgang med det annet kjønn, og ikke minst uønskede ekteskapskandidater. De hadde tross alt investert mye penger i hans utdannelse, og en god eksamen ville fremme hans karriere. Uønskede ekteskapskandidater var slike som hadde dårlig økonomisk bakgrunn, og som var av mindre ansett slekt.

Grunnen til hennes formaninger var nok at sønnens måtte få en ektefelle, som styrket gårdens økonomiske grunnlag og skapte gode familieallianser. Det kan synes som at formaningene førte frem, da han senere ble gift med *Anne Benedicte Dorph* fra Østerhaug i Elverum. Hennes far var forretningsmann og var meget velstående. Når det gjaldt sosial status, var de under von Todderud, men vi må anta at hennes store arv gjorde opp for dette. Østerhaug er for øvrig adressen til alle brevene som er kommer i filatelisters eie fra «Opsahl-arkivet»

Faren, prokurator *Dorph* døde i 1820, og sønnen arvet gården. Han hadde imidlertid store gjeldsforpliktelser, slik at det ble vanskelig å få løst ut Anne Benedictes arv. Saken ble ikke løst før i 1834, og ekteskapet ble nok ikke så økonomisk vellykket som forventet. Hvordan det ellers ble, sier historien ingenting om.

Vi ser at informasjonen i Postmuseets database **ikke stemmer helt med historien om von Todderud.**

Han var ikke kaptein på den tiden, da han hadde søkt og fått avskjed. Men hadde nok fått beholde retten til å bruke kapteins tittel. Åker gård var heller ikke noen militærgarnison den gang. Gården ble kjøpt av forsvaret i *1947*, og var hovedsete for Distriktskommando Østlandet fram til nedleggelsen i 2002. Uansett ser det ut til at han var poståpner.

Med dette vet vi litt mer om personen brevet fra 9. april var adressert til, hva det, etter all sannsynlighet, inneholdt og at det også var av lokal posthistorisk interesse.

EN LITT TVILSOM FORSENDELSE.

Av Wilfred Wasenden

I postkonvensjonen mellom Danmark og Sverige/Norge fra 1852 går det klart fram at alle brev som skulle sendes fra et land til et annet måtte være helt betalte eller helt ubetalte. Delvis frankering ble ikke godkjent. Et unntak ble gjort for brev som ble formidlet med private skip som ikke hadde "overenskomst" om fast postformidling, som for eksempel brev send med det svenske dampskipet *Excellencen Toll*.

Om et brev var underfrankert, ble det satt i porto etter satsene som gjaldt for **ubetalte sendinger**, og ingen kredit ble gitt for frimerkene som var påsatt.
Med postkonvensjonen fra juni 1865 ble dette modifisert, og i *Artikkel 13* kan vi lese:

Er en Brevpostforsendelse ufuldstendig frigjort ved Frimerker, bliver samme at behandle som ubetalt Brev, dog saaledes at Værdien af de anvendte Frimærker fratrekkes Portobeløpet.

For en tid siden kom jeg over et brev skrevet i København 23/5-1867 adressert til Mandal. Brevet ble sendt med dampskip og stemplet Sandøsund på baksiden. Fronten var påsatt 4 sk., og sendingen ble ved ankomst satt i porto med 5 sk.sp. og påført stempelet **Utilstrækkelig Frankeret.**
Objektet så interessant ut da det kunne dokumentere bestemmelsen om at verdien av frimerket som var satt på ble fratrukket portogebyret. Imidlertid viste nærmere analyse at noe ikke stemte.
Et enkelt brev fra Danmark til Norge kostet 12 danske skilling = 8 sk.sp. i tiden fra 1/10-1865 til 1/7-1869. Et **ubetalt brev** måtte løses inn med 10 sk. sp. Ut fra påtegningen om at brevet ble satt i porto med 5 sk.sp. skulle det ha sittet et 8 sk. dansk frimerke på brevet. Da ville regnestykket ha gått opp, siden 8 sk. dansk = 5 sk.sp., og portoberegningen ville ha blitt
(10-5) sk.sp. = ***5*** sk. sp. å betale, som påtegnet.
Nærmere undersøkelser av hjørnet der frimerket sitter kan også tyde på at noe ikke var helt OK. Jeg har ikke løftet av frimerket for analyse, men registrerer at ytterste ringen i stempelet fra København ikke binder til konvolutten til høyre for frimerket. Det alene kan imidlertid ikke tjene som et absolutt bevis for at objektet er manipulert og frimerket eventuelt påsatt i ettertid.
At postbetjenten skulle ha gjort en feil ved behandlingen er lite sannsynlig. I så fall må vedkommende ha utført porto-beregningen etter satsen for et forutbetalt brev fra Danmark slik: *12 sk. dansk – 4 sk. dansk frimerke* gir manglende porto *8 sk. dansk = 5 sk. sp.*

Dette ville være stikk i strid med regel-verket, som sa at et utilstrekkelig frankert brev skulle behandles som **ubetalt**.
Denne muligheten kan likevel ikke helt avskrives. Andre kombinasjoner av gjeldene satser vil ikke gi 5 sk. sp. i gebyr.

Da gjenstår det en rimelig forklaring; frimerket er sannsynlig påsatt i ettertid, og har feil valør.
Selv om objektet, etter alt å dømme, er manipulert, er det likevel interessant og ga undertegnede en artig utfordring med å finne ut hva som ikke stemte.

Brevet har funnet sin plass i min falsifikatsamling.

BEHIND THE SCENES
PUFFERY IN ONLINE AUCTION DESCRIPTIONS

I recently tripped across an online auction description for a collection of a British Colony that described the collection as **"immense".** Well, knowing that this colony had not issued an "immense" number of stamps, I had to look at the lot's description. *It consisted of 8 album pages*, averaging about half full, and some duplication of the lower values.
The collection was stated to contain 333 stamps and have a Scott catalog value of $740, thus an average value of $2.22 per stamp. However, this is a colony of which many of the stamps are very often reprints, the overprints are often forged, and for stamps that are valued higher postally used, they often have either CTO or fake cancels. Thus, it is quite possible that a properly adjusted catalog value could be significantly lower.
My point is that for proper understanding, words like "*immense*" (or *largest, biggest, greatest, most wonderful ever*, etc. -- all expressions which seem to be very common today), must be viewed in proper context, must be fact-checked, and require some. philatelic experience on behalf of the reader Furthermore, each reader has different life experience

To some folks, a "large" stamp collection might fit into a single album. To me, a "large" stamp collection generally comes in 5 or more large cartons or storage bins.

For me, "very large" usually is in the 5-15 bin range. "Huge" starts to fill my big cargo van, and "immense" requires that I rent a truck; which I have had to do more than a few times.
In describing this particular collection as "immense", did the seller increase the number of bids (at the time that I viewed the lot there were no bids) or did it sell for a higher price?

Or did the seller potentially reduce the number of viewers because some knowledgeable collectors might consider the word to be puffery and did not bother to look further?
There is nothing unique about online auctions when it comes to philatelic puffery; however, puffery seems to be seen much more frequently in such venues.
As always, educate yourself and don't believe everything that you read on the Internet.

Jay Smith, **January 2018**

BRØD TIL FOLKET!

Av Tore Haga

Historien viser at krig er et enormt ressurssluk. Jo større krigen er, jo større er sluket. Dette var åpenbart under begge de såkalte verdenskrigene, også her til lands, selv om Norge ikke var part i den første av disse. Posthistorien gjenspeiler rasjoneringsregimene i begge disse periodene - sterkest i den siste.
Her skal vi se noen eksempler fra den første.

Et par store trykkerier fikk i oppdrag å trykke rasjoneringskort og skiftet på trykkingen og å sende kortene ut til provianteringsrådene i landets kommuner. Det dreide seg forsåvidt ikke bare om brød og mel, men også erter, kaffe og sukker. I denne anledning ble trykkeriene åpenbart i noen grad tilstått portofrihet. Jeg antar at hjemmel for dette kan finnes i Postens Cirkulærer for den aktuelle perioden, men for denne perioden er Cirkulærene ikke lagt ut på nettet, og jeg syntes ikke det var noen grunn til at jeg skulle anstrenge meg så voldsomt for å dokumentere nærmere detaljer.

For det første ser vi portofrihet ved utsendelsen av rasjoneringskortene, fig. 1. Disse følgebrevene er fra 1917, sendt fra E. Sem til provianteringsrådet i Vanse. Det første er attestert for portofrihet, det andre ikke (i strid med Postreglementet av 1912, Kap. XIII, § 10), så det gikk vel litt over stokk og stein. Sem sto altså selv som avsender.

Et tredje følgebrev, som er fra Moestue i desember 1918, oppgir som avsender "Statens Rationeringsdirektorat (Ekspedert ved Emil Moestue A/S)", fig. 2. Jeg ble litt i stuss da følgebrevet var frankert, til tross for at det var påtrykt Portofrit. Det kunne naturligvis ha vært fordi det ikke var attestert. Men Postreglementet av 1918 (forsåvidt også av 1912) gir en forklaring. Der heter det i Kap. XIII, §§ 1 A og 8 at pakker ikke kan sendes portofritt om de overstiger en vekt av 3 kg. Denne pakken veide 5 kg og er korrekt frankert for slik vekt. Det var også gitt regler om hva portofrie pakker kunne inneholde, og her ville dette ha vært i orden.

For det andre sendte trykkeriene portofrie brevkort til provianteringsrådene med beskjed om at pakke med benevnt innhold var sendt, og om mottaker ville være så vennlig å sende vedheftede svarkort til Rationeringsdirektoratet med bekreftelse for mottatt pakke. Noe slikt svarkort har jeg aldri sett og kan neppe håpe noen gang å få se. Imidlertid presenteres her et kort til Vats Provianteringsråd vedrørende sending av brødkort, datert 29.12.1919 og stemplet 1.1.1920, fig. 3 og 4. Dette kortet har jeg nylig fått kloa i.

Jeg ble jo ganske fornøyd da det viste seg at de brødkortene som der er nevnt, og et brødkort jeg har hatt en tid, gjelder samme periode, januar til og med juni 1920, fig. 5. Egentlig samler jeg ikke på rasjoneringskort, men av og til har slikt fulgt med når jeg har kjøpt en lot for å få tak i noe jeg virkelig brenner for.

Hverken Vanse eller Vats eksisterer som kommune lenger. Vanse herred eller kommune skiftet i 1918 navn til Lista. F.o.m. 1965 har det vært en del av Farsund kommune. Vats eksisterte som herred/kommune fra 1891 til 1965. Sistnevnte år ble kommunen delt mellom kommunene Tysvær (litt) og Vindafjord (mesteparten).

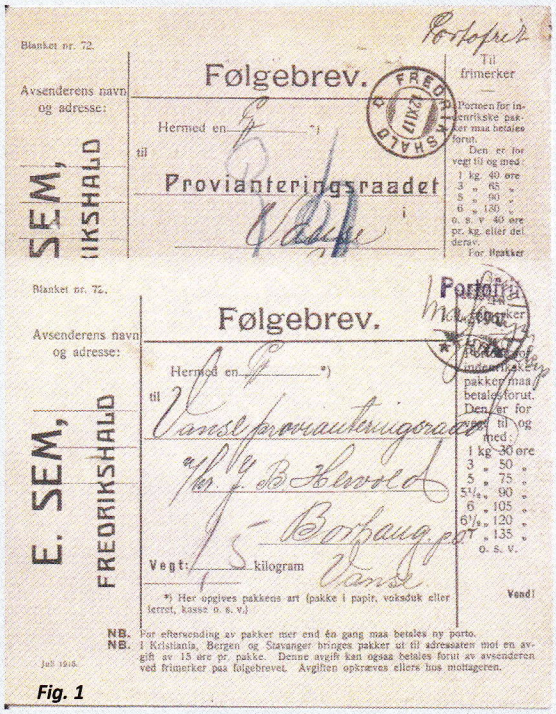

Fig. 1

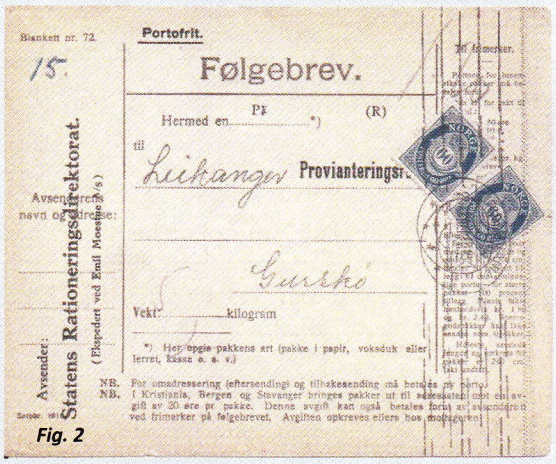

Fig. 2

Fig. 3

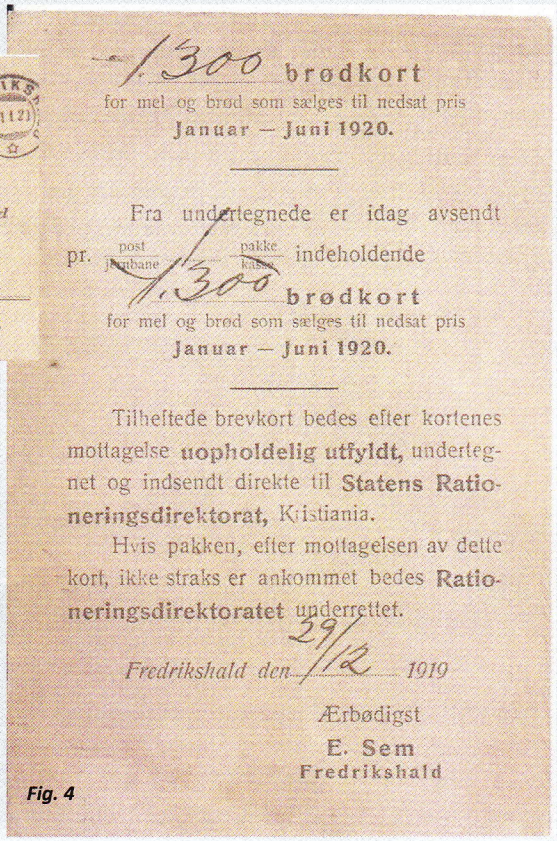

Fig. 4

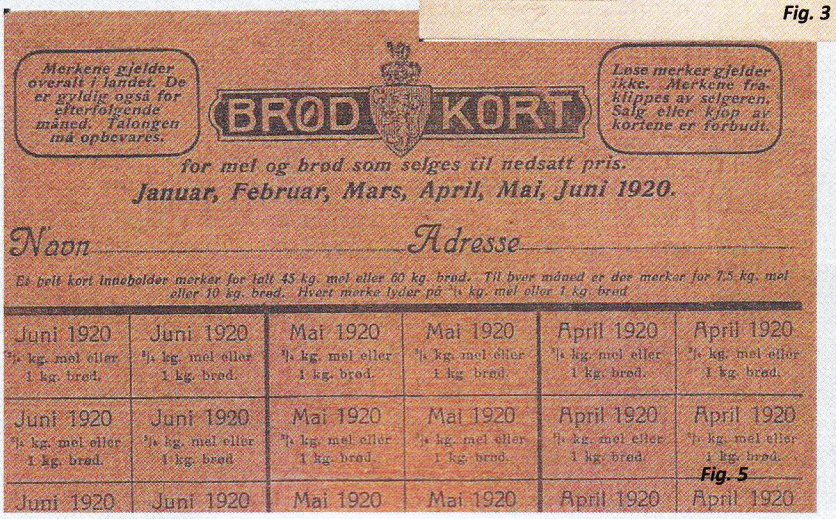

Fig. 5

Den norske posten røvet

Egil H Thomassen

Så kom året 1814. Napoleon var året før blitt slått i folke-slaget ved Leipzig, og sendt til Elba. Marskalk Jean Baptiste Bernadotte var ved Kielfreden blitt tildelt kongeriket Norge som belønning for å ha stilt opp med en svensk reserve-styrke under slaget. I dagens terminlogi ville vi sagt at han hadde vært ubenyttet innbytter. Men postruta over Sverige kom i gang igjen.

Jean Baptiste Bernadotte, senere kjent som Carl XIV Johan av Sveriae oa Norae

Fra de norske postverkets oppstart i 1647 hadde det, avbrutt av krig mellom Danmark/Norge og Sverige, blitt ført norsk post over Sverige fra Svinesund til Hälsingborg. Det var en norsk postrute med innleide svenske postryttere. Etter 1814 ble postruta svensk, og ført av svenske postilioner, men fortsatt benevnt «Den norske posten».

Den 12. januar 1866 kunne norske aviser fortelle at den norske posten var blitt røvet dagen før en kvart mil nord for *Kongelf* (Kungälv). Det var nærmest en skjebnens ironi. *Konghelle* eller *Konungahelle* var en av Norges viktigste byer i middelalderen, og ifølge islandske sagaskrivere kjøpstad allerede på 900-tallet. *Kong Sigurd Jorsalfare* gjorde byen til residensby da han kom hjem fra sin sydentur i 1111. Byen ble brent flere ganger av vendere og svensker, og i 1612 besluttet den kjente norgesturist *Christian IV* at byen skulle flyttes nærmere *Båhus festning*, som var anlagt i 1308 som beskyttelse mot svenske angrep. Der ligger byen den dag i dag, men *Båhuslän* ble avstått til Sverige i 1658.

Etter flyttingen i 1612 ble bynavnet skrevet *Kongelf*, sannsynligvis fordi opprinnelsen til navnet var glemt og byen ble forbundet med konge og den nærliggende elven. Gamle Konghelles grunn er i dag en landbrukseiendom.

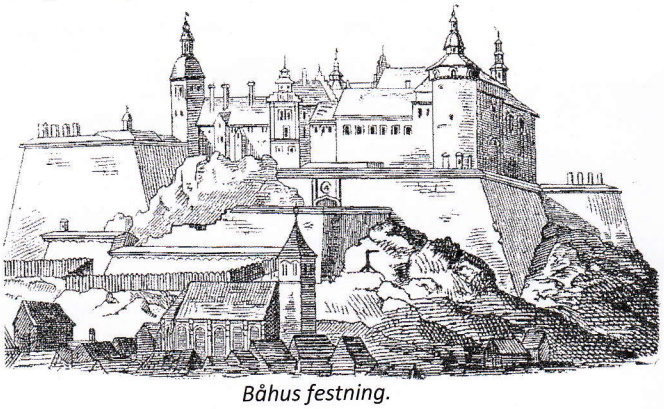

Båhus festning.

Postmester Lundvall i Kongelf innberettet til Göteborg postkontor at *postilionen Knutsson* hadde ankommet til Kongelf med den norske posten klokken kvart over elleve om kvelden den 11. januar, og hadde reist videre et kvarter senere. Klokken halv ett ble så postmesteren vekket av banking på vinduet, og fortalt at posten var blitt røvet omtrent en kvart mil nord for byen og postilionen stygt forslått.

Postmesteren bestilte skyss og sammen med *doktor Holmström* og *landsfiskal Fagerdahl* dro han til åstedet. Knutsson ble funnet ille tilredt ved *plassen Upsala*. Etter å ha fått behandling av den medbrakte doktor fortalte han at han var blitt overfalt av tre menn som hadde ligget i skjul 100 alen fra plassen. To av mennene hadde holdt hesten mens den tredje hadde gått løs på postrytteren med en stor stokk. Postrytter Knutsson var bevæpnet med pistol, men rakk ikke å spenne hanen før han ble slått ned. Det var også med en skyssbonde, som etter å ha fått noen slag, rømte til skogs.

Da postilionen kom til bevissthet igjen, var postkjerre og skyssbonde forsvunnet. Han karret seg til plassen Upsala og fikk sendt melding om ranet. Postmester Lundvall med følge fulgte etter ankomsten til overfallstedet veien i flere kilometer med lykter og fant etter hvert to postvesker fra Kongelf, postilionens pistol, hans og skyssbondens luer, tre stokker som ransmennene hadde benyttet som slagvåpen og ei etterlatt tomflaske som de hadde styrket seg med. Men ingen postposer ble funnet i nattemørket. Det ble å bringe den skadete postrytter til Kongelf for rekonvalesens. Der var hesten kommet tilbake med postkjerre og oppskåret postveske. Bare en mindre pose fra København til Svinesund var i behold. De øvrige posene var røvet.

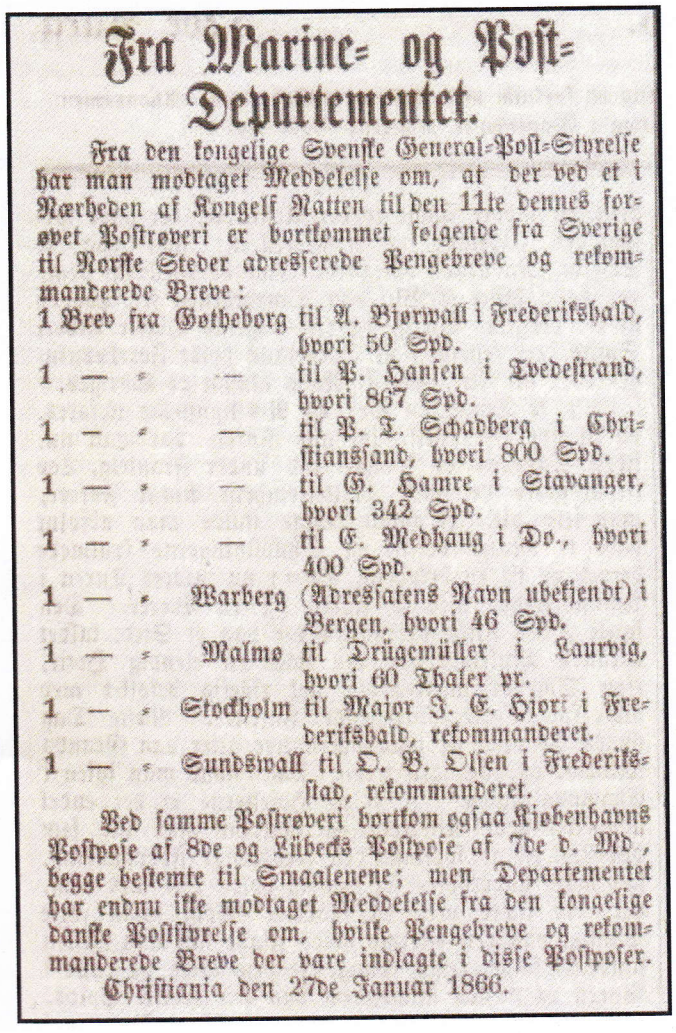

Fra Marine- og Post-Departementet.

Fra den kongelige Svenske General-Post-Styrelse har man modtaget Meddelelse om, at der ved et i Nærheden af Kongelf Natten til den 11te dennes forøvet Postrøveri er bortkommet følgende fra Sverige til Norske Steder adresserede Pengebreve og rekommanderede Breve:

1 Brev fra Gotheborg til A. Bjørwall i Frederikshald, hvori 50 Spd.
1 — " — til P. Hansen i Tvedestrand, hvori 867 Spd.
1 — " — til P. T. Schadberg i Christianssand, hvori 800 Spd.
1 — " — til G. Hamre i Stavanger, hvori 342 Spd.
1 — " — til E. Medhaug i Do., hvori 400 Spd.
1 — " Warberg (Adressatens Navn ubekjendt) i Bergen, hvori 46 Spd.
1 — " Malmø til Drügemüller i Laurvig, hvori 60 Thaler pr.
1 — " Stockholm til Major J. E. Hjort i Frederikshald, rekommanderet.
1 — " Sundswall til O. B. Olsen i Frederikstad, rekommanderet.

Ved samme Postrøveri bortkom ogsaa Kjøbenhavns Postpose af 8de og Lübecks Postpose af 7de d. Md., begge bestemte til Smaalenene; men Departementet har endnu ikke modtaget Meddelelse fra den kongelige danske Poststyrelse om, hvilke Pengebreve og rekommanderede Breve der vare indlagte i disse Postposer.

Christiania den 27de Januar 1866.

Göteborg postkontor gikk umiddelbart ut i avisene og ba om at de som hadde sendt rekommanderte brev med den røvete posten, ga postkontoret informasjon om mottager, beløp og eventuelt nummer på røvete sedler. Dagen etter kunne *Göteborg Handels- og Sjöfartstidende* offentliggjøre nummer på en 1000 og en 500 riksdalerseddel. Det skulle senere vise seg å føre til et fatalt resultat.

Det svenske generalpoststyret innberettet ranet til sin regjering og meddelte at det var rapportert til det norske *Marine- og Postdepartement* tap av 9 rekommanderte svenske brev til Norge. Departementet satte inn en bekjentgjørelse om dette i norske aviser 29. januar 1866. Samtidig utlovde det svenske poststyret en belønning på 10 % av de beløp som ble tilbakeført til posten.

To uker senere kunne den danske generalpostdirektør melde at det i den postvesken som var blitt røvet ved Kongelf var 2 rekommanderte brev sendt fra København til Smaalenene. I postvesken fra Lübeck var det ingen rekommanderte brev til Norge. Meldingen ble bekjentgjort i norske aviser 12. februar:

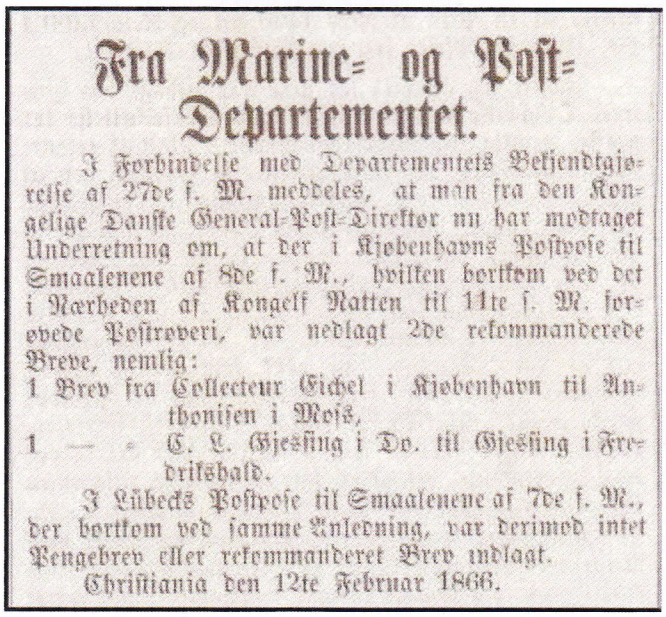

Fra Marine- og Post-Departementet.

I Forbindelse med Departementets Bekjendtgjørelse af 27de f. M. meddeles, at man fra den Kongelige Danske General-Post-Direktør nu har modtaget Underretning om, at der i Kjøbenhavns Postvose til Smaalenene af 8de f. M., hvilken bortkom ved det i Nærheden af Kongelf Natten til 11te f. M. forøvede Postrøveri, var nedlagt 2de rekommanderede Breve, nemlig:

1 Brev fra Collecteur Eichel i Kjøbenhavn til Anthonisen i Moss,
1 — » C. L. Gjessing i Do. til Gjessing i Fredrikshald.

I Lübecks Postvose til Smaalenene af 7de f. M., der bortkom ved samme Anledning, var derimod intet Pengebrev eller rekommanderet Brev indlagt.

Christiania den 12te Februar 1866.

Det ble umiddelbart igangsatt ettersøkning etter de tre ransmennene. Lensmennene Hammarstrand og Palmquist, politikommisjonær Kant og handelsmannen Larsson, som tidligere hadde oppsporet et postran, gjennomsøkte hvert sitt distrikt etter mistenkte i det Indre fogderi. Den 3. februar hadde de samlet så mye indisier at de besluttet å gå til anholdelse. De møttes om ettermiddagen på en gjestgivergård og planla en nattlig ekspedisjon. De mistenkte var *Johan Petter Lindmark*, en tidligere festningsfange som hadde sonet ti år for postran, torperen *Olaus Nilsson* og soldaten *Carl Olsson Krans*. I tillegg kom medhjelperne gårdbrukeren *Johannes Johansson* og hans dreng.

Da de mistenkte bodde på fire ulike steder i *Ucklum og Spekeröd sogn*, delte de fire ansvarlige med hjelpere seg i fire partier. Etter framrykking gjennom ulendt terreng i nattens mulm og mørke ble de fem mistenkte bokstavelig talt tatt på sengen klokken 4. Den antatte bandelederen Lindmark ble tatt med et skarpladet gevær som sengekamerat.

De ble forhørt etter pågripelsen, men nektet for å ha begått ranet. Etter overføring til fengslet i Smedseröd fortsatte forhørene, bevis ble lagt fram og etter hvert kom tilståelsene Pengene var ikke gjemt innom hus, men på ulike Steder i skog og fjell. Til sammen ble det funnet 14.442 riksdaler i svenske og norske sedler, et mindre beløp i prøyssiske thaler og mye veksler, fakturaer og utenlandske lotterisedler. De fleste postposene ble funnet på land, men noen var kastet i små vann. De annonserte sedlene på 1000 og 500 riksdaler hadde Lindmark kastet på sjøen. De ble ikke funnet.

Vikingtiden og middelalderens Konghelle. I dag en frodig eng.

Kilder:

Den Norske Rigstidende: 29. januar og 12. februar 1866
Morgenbladet: 12. 16. 17. og 20. januar,
9. 11. og 18. februar 1866
Wikipedia: Kungälv

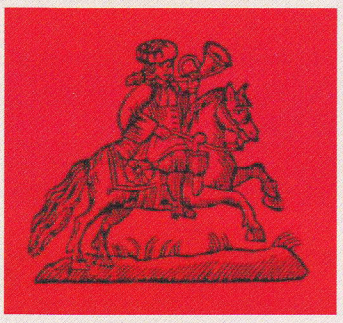

Dansk Posthistorisk Selskab

SSPD
Sällskapet för Svensk Posthistorisk Dokumentation

NPS har aktive søsterorganisasjoner i Danmark og Sverige. Går dine posthistoriske interesser også over landegrensen – *og det er jo egentlig veldig sannsynlig* – bør du i det minste en gang i mellom besøke deres hjemmesider:

http://dphs.dk/

http://sspd.se/

Våre nordiske venner er hjelpsomme!

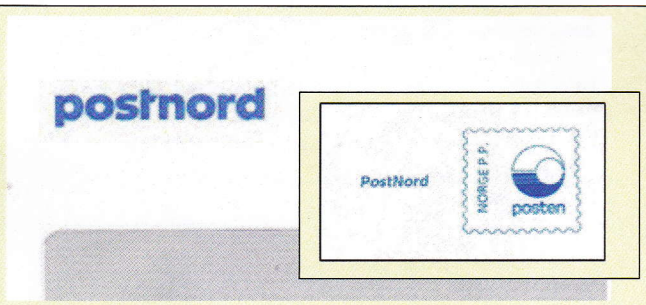

*Redaktøren fikk et brev fra **postnord**. Når blir dette god posthistorie? Trykt konvolutt, laserutskrevet frankotegn.*

HA ORDEN I PENGESAKER!

Av **Tore Haga**

Postverket.
Bl. 73.

Tjenestekort

Til Poståpneren.

Jennestad.

Postsak.

10-44. A 6. —

Bl. 73 var som kjent et medium for tjenestekorrespondanse i Postverket. Oftest var det vel spørsmål og svar samt informasjon i enkeltsaker det dreide seg om, men denne gangen ble det en irettesettelse. Se nedenfor der det fremgår at man ved ***Svolvær postkontor*** var noe misfornøyd med en pengesending fra poståpneren i Jennestad. Innholdet vil tale for seg.

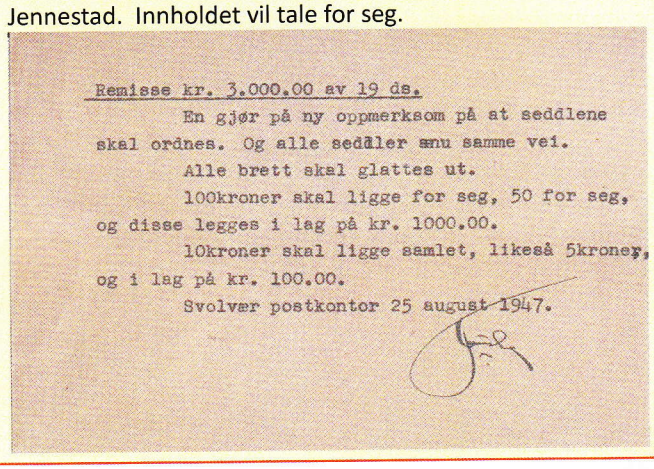

Remisse kr. 3.000.00 av 19 ds.

En gjør på ny oppmerksom på at seddlene skal ordnes. Og alle sedder snu samme vei.

Alle brett skal glattes ut.

100kroner skal ligge for seg, 50 for seg, og disse legges i lag på kr. 1000.00.

10kroner skal ligge samlet, likeså 5kroner, og i lag på kr. 100.00.

Svolvær postkontor 25 august 1947.

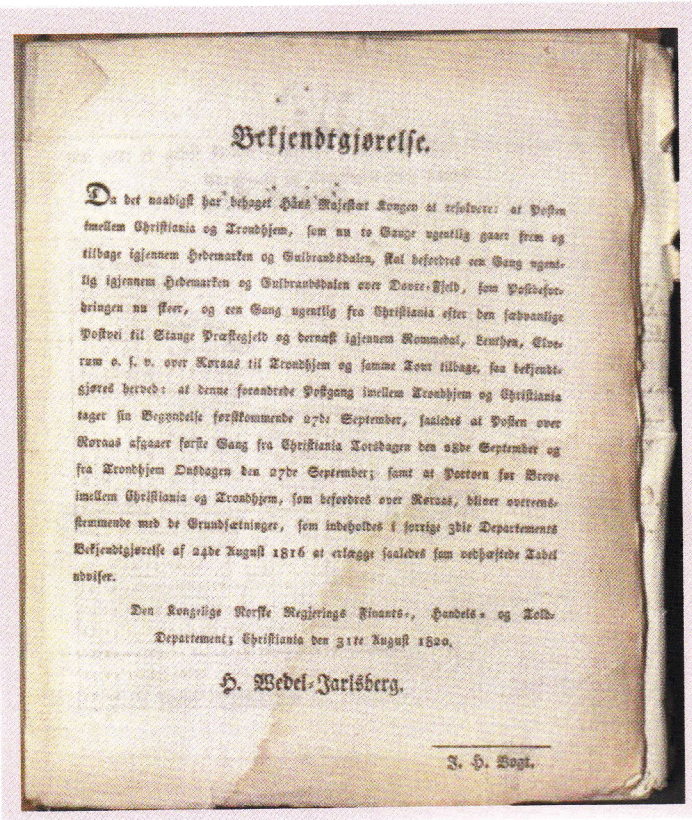

Bekjendtgjørelse.

Da det naadigst har behaget Hans Majestæt Kongen at resolvere: at Posten imellem Christiania og Trondhjem, som nu to Gange ugentlig gaaer frem og tilbage igjennem Hedemarken og Gulbrandsdalen, skal befordres een Gang ugentlig igjennem Hedemarken og Gulbrandsdalen over Dovre-Fjeld, som Postbefordringen nu skeer, og een Gang ugentlig fra Christiania efter den sædvanlige Postvei til Stange Præstegjeld og dernæst igjennem Rommedal, Leuthen, Elverum o. s. v. over Røraas til Trondhjem og samme Tour tilbage, saa bekjendtgjøres herved: at denne forandrede Postgang imellem Trondhjem og Christiania tager sin Begyndelse førstkommende 27de September, saaledes at Posten over Røraas afgaaer første Gang fra Christiania Torsdagen den 28de September og fra Trondhjem Onsdagen den 27de September; samt at Portoen for Breve imellem Christiania og Trondhjem, som befordres over Røraas, bliver overensstemmende med de Grundsætninger, som indeholdes i forrige 3die Departements Bekjendtgjørelse af 24de August 1816 at erlægge saaledes som vedhæftede Tabel udviser.

Den Kongelige Norske Regjerings Finants-, Handels- og Told-Departement; Christiania den 31te August 1820.

H. Wedel-Jarlsberg.

I. H. Vogt.

POSTGANGEN MELLOM CHRISTIANIA OG TRONDHJEM TIDLIG PÅ 1800-tallet.

Av Wilfred Wasenden.

I begynnelsen på 1800-tallet ble posten mellom Christiania og Trondhjem fremført via Hedemarken og Gudbrandsdalen og videre over Dovrefjeld. I portotabellen fra 1816 listes stedene på reiseruta opp slik: *Christiania, Skytsmo, Ullensager, Vogstad, Vestre Dus, Kongsvinger, Eidsvold, Stange, Vang, Ringsager, Faaberg, Øjer, Ringeboe, Froen, Kjørum i Qvam, Rummundgaard i Sell, Hougen i Dovre, Opdal, Sundset, Haavien i Horrig* og til sist *Trondhjem*. Porto for et enkelt brev mellom Christiania og Trondhjem var 16 sk.sp.

Deler av denne reiseruta var svært vanskelig, spesielt vinterstid, og posten brukte mellom 4 og 5 dager på turen (Berrum, 1906, kap. VIII og IX). Selv om veiene gradvis ble forbedret, bød en del strekninger på store utfordringer. Vel kjent er partiene ved «Mordskogen» ved sundet nær Eidsvold og veien mellom Kongsvold og Drivstuen i Dovretraktene, kalt Vaarstien.

Etter hvert som driften ved Røraas Verk vokste, økte behovet for transport av varer og utveksling av post mellom Trondhjem og Røros, og en privat postformidling mellom disse stedene ble etablert. Budene ble lønnet av Verkets midler og brakte derfor hovedsakelig Verkets egen post (Berrum, 1906, kap X). Berrum nevner at det er få spor å finne som kan fortelle hvordan privatposten til og fra Røros var organisert før Henrik Lorentzen overtok postmesterembedet i Trondhjem i 1790. Det ble da inngått en avtale om «*at brevene kunne gå i hovedposten mellom Trondhjem og Hovind*» (Schou, 1947). Ordningen ble ikke fullgod, da det bare var kapasitet til å betjene den ene av de to ukentlig transportene på hovedruten. Viktig korrespondanse, f.eks. av militær karakter som ikke ble sendt med kurer via Østerdalen, kunne bli forsinket. I 1813 rettet oberst Krabbe en forespørsel til Verket om å yte bidrag til en utvidelse av «biposten», slik at det kunne oppnås forbindelse med begge de ukentlige sendingene i hovedruten. Dette ble imidlertid avslått.

Trolig var ønsket om en hyppigere og raskere forbindelse mellom Christiania og Røros en av grunnene til at det ble bestemt at en av de to ukentlige forbindelsene mellom Christiania og Trondhjem skulle gå via Østerdalen og Røros. Med et sirkulære datert 31. august 1820 ble det nye ruteoppsettet kunngjort.

BEKJENDTGJØRELSE

Da det naadigst har behaget Hans Majestæt Kongen at resolvere: at Posten Imellem Christiania og Trondhjen, som nu to Gange ugentlig gaar frem og Tilbage igjennem Hedemarken og Gulbrandsdalen, skal befordres een Gang ugentLig igjennem Hedemarken og Gulbrandsdalen over Dovre-Fjeld, som Postbeforbringen nu skeer, og een Gang ugentlig fra Christiania efter den sædvanlige Postvei til Stange Præstegjeld og dernæst igjennem Rommedal, Leuthen, Elverum o.s.v. over Røraas til Trondhjem og samme Tour tilbage, saa bekjendtgjøres herved: at denne forandrede Postgang imellem Trondhjem og Christianiatager sin Begyndelse førstkommende 27de September, saaledes at Posten over Røraas afgaaer første Gang fra Christiania Torsdag den 28de September og fra Trondhjem Onsdagen den 27de September; samt at Portoen for Breve imellem Christiania og Trondhjem, som befordre over Røraas, bliver overeensstemmende med de grundsætninger, som inneholdes i forrige 3die Departements Bekjendtgjørelse af 24de August 1816 at erlægge saaledes som vedhæftede Tabell udviser

Den Kongelige Norske Regjerings Finants- , Handels- og Told-Departement; Christiania den 31te August 1820.

H. Wedel Jarlsberg */ I. H. Vogt*

Tabell med satser for et enkelt brev sendt via Østerdalen.

Christiania																					
4	Skedsmo																				
4	4	Ullensager																			
4	4	4	Bogstad																		
6	6	4	4	Vestre Dus																	
6	6	6	4	4	Kongsvinger																
6	4	4	4	6	6	Eidsvold															
6	6	6	6	6	6	4	Stor Skjelve i Stange														
6	6	6	6	8	8	4	4	Østre Løken i Rommedal													
6	6	6	6	8	8	4	4	4	Aanestad i Leuthen												
8	6	6	8	8	8	6	4	4	4	Grundset i Elverum											
8	8	6	8	8	8	6	4	4	4	4	Aaset Aamodt										
8	8	8	8	10	10	8	6	6	6	4	4	Furuset i Stor Elvdalen									
10	10	10	10	12	12	8	8	8	6	6	6	4	Hornset i Reendalen								
12	12	12	12	12	12	10	10	10	8	8	8	6	4	Nebye i Tønset							
12	12	12	12	12	12	12	10	10	10	8	8	8	6	4	Tolgens Hytteplads						
12	12	12	12	12	12	12	10	10	10	10	10	8	6	4	4	Røraas					
14	14	12	14	14	14	12	12	12	12	12	10	10	8	6	6	4	Rambloe i Holtaalen				
14	14	14	14	14	14	14	12	12	12	12	12	12	10	8	8	6	4	Skaarvold i Støren			
14	14	14	14	14	14	14	12	12	12	12	12	12	10	8	8	6	4	4	Mekelengen i Støren		
14	14	14	14	16	16	14	14	14	12	12	12	12	12	10	8	8	6	4	4	Meelhuus	
16	16	16	16	16	16	16	14	14	14	14	12	12	12	10	10	8	6	4	4	4	Trondhjem

Portotakstene i tabellen fra 1820 som fulgte med sirkulæret, bygger på satsene fra 1816, og som det går fram av oversikten, var reiseruta den samme for begge postene fra Christiania og fram til Stange. Portoen ble også den samme for et enkelt brev sendt mellom Christiania og Trondhjem uavhengig av reiseruta. Portoen for brev til Røraas ble rimeligere og kom trolig hurtigere fram.

Stedsnavnene i taksten fra 1816 og 1820 er gjengitt slik de er skrevet.

Portosatsene ble regnet ut på bakgrunn av vekt og distanse.

Et enkelt brev (inntil 1 lod) skulle takseres etter veilengden slik:

For de første 6 mil 4 sk.sp.
De neste 18 mil inntil 24 mil 6 sk.sp.
Deretter for hver 12 mil 2 sk.sp.

Veide brevet litt over 1 lod, måtte det betales 1 ½ brevs porto osv.

To brev som ble sendt med denne postruta er gjengitt nedenfor.

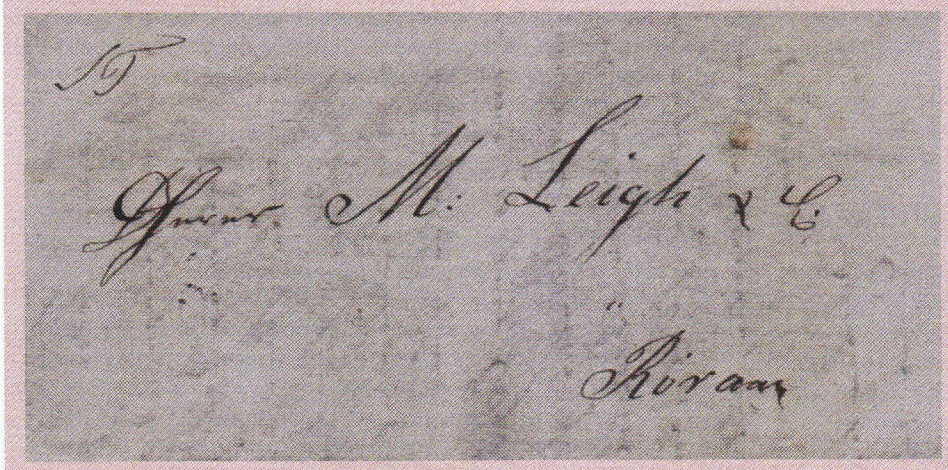

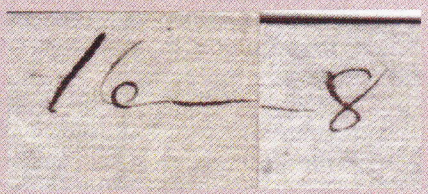

Ubetalt brev med vekt inntil 1 lod, skrevet i Trondhjem 31/10-1829 adressert til Røraas.

Porto betalt av mottager med ***8 sk.sp***. som kartert på baksiden ***16-8***.

Ubetalt brev skrevet i Christiania 6. mai 1829 adressert til Røraas.

Brevet ble, etter tabellen, satt i porto med ***12 sk.sp.***
og kartert som nr. ***3***.

Kilder:

Hans Berrum:
Norges Posthistorie 1720-1814.
Centraltrykkeriet i Kristiania (1906)

August Schou: ***Postens historie i Norge.***
H. Aschehoug & Co, Oslo (1947).

Postverkets sirkulærer og portotabeller.

Postmuseet.

Brev fra egen samling.

Postkontroll av sivil innenlandspost i de befridde deler av Finnmark i 1944-45

Trond Schumacher

Etter at Militærmisjonen og 2. Bergkompani hadde ankommet Finmark i november 1944, var kontroll av den sivile og okkupasjonsrelaterte posten noe av det første sjefen for **Militærmisjonen og Avsnittskommando Finnmark** – oberst ***Arne Dagfinn Dahl*** – fikk igangsatt i de befridde delene av Øst-Finnmark. Nedenfor har jeg samlet noe av den korrespondansen som finns i arkivet til Distriktskommando Finnmark på Riksarkivet (primærkilder) angående denne postkontrollen av innenlandsposten som pågikk i tiden fra november 1944 til 5. juli 1945, da den opphørte.

La oss starte med de første spor av kunngjøringer og korrespondanse:

Sandnes den 27.november 1944
Fra Distriktskommandosjefen
HEMMELIG!

Til Herr Postmesteren i Sør-Varanger.

Postkontroll

I henhold til krigspostreglementet avsnitt V beordres postkontroll etablert i Sør-Varanger.
Som kontrollsjef oppnevnes inntil videre postfullmektig Blikra. Han gis løytnants grad fra den dag kontrollen påbegynnes.
Postkontorets kontrollnummer er 12. des. En går ut fra, at herr postmesteren om nødvendig supplerer seg med ekstra personell under konferanse med løytnant von der Lippe. Liste over personer for hvem særskilt kontroll ønskes vil bli levert av løytnanten.

A. D. Dahl

Videre i brev til postkontrollkontoret ved postfullmektig Blikra av samme dato:

HEMMELIG!

Ved kontroll av post til og fra Kirkenes følger kontrollkontoret inntil videre følgende regler:

1. All post som eventuelt ennå måtte foreligge fra tiden før tyskernes evakuering, beslaglegges og oversendes distriktskommandoen.
2. All post til adressater som vites evakuert fra befridd område kontrolleres. Samtlige poståpnere henhørende under postkontoret instrueres om å holde tilbake sådan post og innsende den til postkontrollkontoret.
3. All post fra områder utenfor Sør-Varanger kommune kontrolleres.
4. All post til adressater vestenfor Sør-Varanger kommune samt området Neiden, Bugøfjord og områder syd for Svanvik kontrolleres.
5. Post til adressater som er oppført på vedlagte liste (1) beslaglegges og oversendes distriktskommandoen.
6. Posten for øvrig kontrolleres ved stikkprøver.
7. De tidligere reglementer for hvilken post som ikke skal kontrolleres gjøres gjeldende.

Den praktiske gjennomføring av postkontrollen iverksettes etter nærmere konferanse mellom kontrollchefen og kaptein v. d. Lippe.

Her kan skytes inn at i henhold til punkt 7 var følgende personer fritatt for kontroll av personlig korrespondanse: H. M. Kongen, Kronprinsen og den kongelige familie; Stortingets presidenter; Statsministeren; Statsråder; Nestkommanderende ved Forsvarets overkommando (FO); Sjefene for Hærens Overkommando (HOK), den Sjømilitære Overkommando (SOK) og Flyvåpenet (FFK); Rikspolitisjefen; Norske Legasjonssjefer og Militærattasjer; Sjefen for Distriktskommando Finnmark (dvs. oberst Dahl), Fylkesmann, Biskop og Politisjef i Finnmark; Sjefen for Marineavsnitt Finnmark; Allierte statsoverhoder og høyeste militære, sivile og geistlige autoriteter, herunder allierte legasjonssjefer.

Brev som var fritatt for kontroll skulle sendes uåpnet i kurerposten til landene der korrespondanse var tillatt, dvs. Storbritannia, Sverige og Russland.

All annen korrespondanse med fiendtlige land og områder som var besatt av fienden var forbudt. Følgelig var innenlands korrespondanse med fortsatt besatte områder av Norge, dvs. alle fylker unntatt Finnmark, forbudt.
I Direktiv for post- og telegramkontrollen i Finnmark fra FO i London er presisert at det er overlatt til Distriktskommandosjefen å bestemme i hvilken utstrekning innenlands korrespondanse skal kontrolleres. Som vi ser av punkt 6 ovenfor, ble det bestemt at dette kunne skje **ved stikkprøver**.

I Notat av 27. november fra løytnant Just von der Lippe angående opprettelse av postkontroll ved postkontoret i Sørvarange er gitt flere detaljer:

Ved postkontoret i Kirkenes arbeider for tiden postmester Strand, postfullmektig Blikra, postekspeditør Tannvik og postbudene Anton Henriksen og Erling Voigt (vikar).
Inntil den tyske evakuering arbeidet frk. Dagny Vegger og frk. Inger Witsø som privatvikarer ved kontoret men er nu sluttet. I henhold til krigspostreglementet skal det for kontroll av post ***oprettes et kontrollkontor ved hvert postkontor.*** *Postmester Strand har i samråd med forbindelse i Tromsø utpekt fullmektig Blikra som kontrollsjef.*

Distriktskommandosjefen kan gi ordre til postmesteren at kontrollkontor skal oprettes, og han opnevner kontrollsjef, som da formelt får offisers grad (kontrollsjefen i 1940 fikk løytnants grad). Etter forslag av kontrollsjefen opnevnes så det øvrige personale. Fullmektig Blikra mener at foreløpig kan han greie kontrollen alene, og foreslår at foreløbig opnevnes bare v. d. Lippe som kontrollør. Når arbeidsmengden blir større har han følgende kandidater som kontrollører:

Lærer Stangnes, Lærer Horvei, Frk. Margit Stangnes, Fru Dølvik, Frk. Odlaug Johnsen

Ingen av disse behøver å opnevnes foreløpig. Postkontrollen er offentlig og foretas efter anvisning av distriktskommandosjefen. Det kan være alminnelig kontroll av all post, stikkprøver og eller særlig kontroll av post tilhørende bestemte personer. Liste over disse blir gitt av distriktskommandoen. Distriktskommandosjefen kan også anmode om å få oversendt brever til bestemte personer uåpnet og leverer dem da tilbake i samme stand. Disse blir da ikke merket som sensurert. Ang. aviser og trykksaker fra okkupert område så kan distriktskommandosjefen gi ordre om beslag av dette.

v. d. Lippe

I svarbrev til Herr Distriktskommandosjefen fra postfullmektig Blikra, datert Sandnes i Sør-Varanger 3. desember 1944, gis følgende opplysninger:

Med henvisning til Deres brev av 27 f. m. til herr postmesteren i Kirkenes tillater jeg meg å meddele at postkontrollkontor er etablert og trådt i virksomhet i Kirkenes. Den foreliggende post er behandlet etter instruks og konferanse mellom kaptein v. d. Lippe og meg.
Da fylkesmannen som bekjent har anmodet meg om å overta funksjonen som postmester i Vardø og der for tiden ikke finnes noen posttjenestemann i Aust-Finnmark som kan overta dette embete, har jeg ikke funnet å kunne unndra meg denne anmodning.
Forholdene i Vardø gjør en snarlig tiltredelse nødvendig, og jeg tør derfor anmode om å bli løst fra mitt verv som kontrollchef i

Kirkenes snarest. Som ny kontrollsjef i Kirkenes tillater jeg meg å foreslå herr postmester Strand som har erklært seg villig til å overta og fortsette virksomheten ved postkontrollkontor nr. 12 fra dags dato. Kirkenes, den 3. desember 1944 Blikra

I samme brev er innlagt et vedlegg undertegnet av postmester Strand:

Jeg erklærer meg herved villig til å overta og fortsette virksomheten ved postkontrollkontor nr. 12 fra dags dato.
Kirkenes, den 3. desember 1944 H. R. Strand

Før jeg fordyper meg videre i detaljer om kontrollen av den sivile innenlandsposten i de befridde deler av Norge i denne kaotiske tiden, kan det være interessant for leseren å få et kort resyme av også andre sivile oppgaver som måtte ivaretas av Militærmisjonen og Avsnittskommando Finnmark etter ankomsten til Finnmark den 11. november 1944.
Et ekstrakt av Militærmisjonens rapport nr. 4 til Forsvarets Overkommando i London, datert Sandnes 28. november 1944, gir en hjelpende hånd i så måte:

" Hittil har alt arbeide vesentlig vært konsentrert om assistanse til admisistrasjonen og befolkningen. Dette har bestått i:

1. Innsettelse av myndigheter.
Fylkesmann, ordførere, politimestere, lensmann og tillitsmenn er nå innsatt overalt. Da vi kom manglet lovlige myndigheter. Enkelte steder hadde myndige menn tatt ledelsen og satt arbeidet i gang, men med de mange stripete og løse elementer, blandingsfolk uten moral og en viss «sauve qui peut» tendens (forvirring) hos alle, var forholdene nærmest kaotiske. Enhver grafset til seg av fiendtlig og andres eiendeler og lite eller intet fellesarbeide var satt i gang. De ekstraordinære forhold tvang derfor til ekstraordinære forholdsregler som ikke alltid kunne dekkes av en eller annen lovparagraf eller kongelig resolusjon.

2. Organisasjonsarbeide.
Etter 12. og 13. november å ha reorganisert administrasjonen i Sør-Varanger og gitt hver bransjesjef (telefon, telegraf, post, trafikknemnd, forsyningsnemd, veivesen, havnestyre m. v.) særskilte oppdrag å arbeide med, full rett for de kommunale myndigheter til utskrivning til arbeide og etter å ha holdt en tale for folket, drog jeg til Vadsø for å gjeninnsette og få i funksjon fylkesadministrasjonen. I Kirkenes sattes igjen marinekommandoen. Kommandørkaptein Hostvedts viktigste oppgave ble å ta seg av kai og havneforhold i samarbeid med russiske marinemyndigheter.

Og den norske havnefogd Nordvik, som er en utmerket mann.

Fylkesmann ble innsatt 14. november.

Jeg delte deretter misjonens oppdrag:

Østover drog oberstltn. Johnson og løytnant Backer med skriftlig fullmakt til å opptre på mine vegne som distriktskommandosjef, innsette lokale ledere, stoppe hamstring og ran, få oversikt over mat og hussituasjonen, lagre overskudd og fordele forsyninger, få isolert difteritilfeller og søke å evakuere de som var i verst nød. Johnson kom helt til Gamvik 20/11 og utførte under de vanskeligste forhold et fortrinlig arbeide. Det er nok å fortelle at været var det værst mulige, at skøyten var skrøpelig, at det 2 ganger oppsto brann om bord, at folkene nektet å gå og at tyske sjøfly kredset over båten. Johnson gav fyldig rapport til fylkesmannen og meg etter 1 ukes fravær og la grunnlaget for en hurtig orden og reorganisering av kyststrøkene i Nord-Varanger, som er de værst stillede.

Vestover drog jeg selv i bil til Jakobselv, derfra med skøyte til Nesseby og Nyborg og utførte samme slags arbeide. I Nyborg innsatte jeg på stedet ny lensmann, forholdene var helt lovløse. Der organisertes en flyktningesentral i Tuberkulosehjemmet, hvor folk fra Tana kunne ta inn på sin møysomme vandring østover fra krigssonen. Tilbake fylte vi båten med evakuerte.
Fra Vadsø drog jeg med 2 skøyter med evakuerte til Bugøynes, derfra med flere evakuerte tilbake til Kirkenes. I Vadsø etterlot jeg Justisdepartementets, Forsyningsdepartementets og C A (civil affairs)'s representanter for å bistå fylkesmannen. Løytnant Granås, Vadsø, ble satt i gang med å sette opp rodeliste og forberede innkalling av et vaktkompani. Ved tilbakekomsten etterlot jeg Giæver til fylkesmannens disposisjon. Han ble senere sendt til Tana og vil fortsette med dette oppdrag, da disse strøk hører med til de verst herjede.

Etter et par dagers opphold i Bjørnevatn sendtes Justis- og Forsyningsdepartementets representanter påny tilbake til Vadsø for å bistå fylkesmannen. Likeledes ble sendt Sundvor for å organisere informasjonstjenesten der. I mellomtiden var en liten hektografert avis, Folkets Frihet, blitt etablert i Bjørnevatn (se bilag). Sosialdepartementets representant organiserte lægetjenesten. Etter hans forslag innsattes Bjørnson som distriktslæge i Sør-Varanger.

Etter ca. 1 ukes forløp var alle befridde områder, bortsett fra en del distrikter i Tanafjord under kontroll. Da statsråd Wold kom den 17. november kunne jeg gi ham en noenlunde oversikt. Da han reiste 20. november fikk han med fra alle angjeldende så fyldige rapporter som vi var i stand til å levere."

Fra rapportens punkt 3 om sivile oppgaver har jeg sakset følgende punkter:

"(5) Jeg har foranlediget en konferanse mellom marinerepresentanter, forsyningsnemd og fiskere fra Bugøynes for å få fisket satt i gang.

(8) Telefonen er nu i orden mellom Vadsø og Bugøyfjord, Bjørnevatn og Neiden; og enkelte andre strekninger.

*(9) **Landpostruter er etablert – de fleste steder med sykkel eller motorsykkel, eventuelt ski. Postkontroll er etablert (krigspostreglementet punkt V).***

(10) En skøyte går i lokaltrafikk Kirkenes – Jakobsnes 2 – 3 ganger pr. dag. Noen fast rute Kirkenes – Vadsø har vi ennå ikke fått etablert

(11) Veiene går det dårlig med på grunn av manglende transportmidler og verktøy og redskaper av enhver art. Det er lite med overordnet personell. Overingeniøren er bortført av tyskerne.

(13) Kraftledningen Tårnet – Bjørnevatn er praktisk talt i orden. Derved vil en om en ukes tid en del av Sør-Varanger få tilbake elektrisk strøm. Hittil har vi arbeidet med talglys.
(15) Alle som har motorvogner har fått pålegg om å innmelde disse. En hel del har fått etterlatte tyske saker. De fleste vogner – det er ikke mange – vil bli rekvirert. Folk er vrangvillige og uforstående. Trafikknemndens formann klager høyt over folks uforståenhet og lite samfundsmessige innstilling. Jeg bruker derfor tvang.

For sikkerhets skyld tilføyes at ingen militære institusjoner ennu har rekvirert en eneste ting til eget bruk. Alle inngrep gjøres av hensyn til befolkningen selv. Ennu har ingen militære rekvirert kjøretøyer, hus, mat eller overtatt noesomhelst. Vi har av hensyn til befolkningen levet sammnstuet som griser i 3 uker, levet helt feltmessig og gått løs på vår utakknemlige oppgave med godt humør. Alt vi får av tobakk, overskudd av poteter, ekstra klær m. v. er levert befolkningen.

(16) Alle våpen på private hender er inndratt.

I rapporten henvises til egen rapport om samarbeidet med russerne, men det understrekes at 'våre allierte har særskilt vist interesse for vårt etterretningsmateriale. Her har løytnant von der Lippe vært særlig virksom. Han har i det hele tatt vist seg å være en fremragende mann på mange måter under disse forhold, taler russisk og er kommet på god fot med russerne, har gitt meg gode ideer om med hensyn til security og overvåkingstjenesten som nu settes i system. Da hans nærmeste mann på russisk side er oberst har jeg funnet det nødvendig å gi ham midlertidig kapteins grad fra 1. desember. Riktignok har jeg ingen bemyndigelse til det, idet en delegering av H. O. K.'s myndighet i så måte til DK sjefene ikke forelå da jeg reiste fra U. K., men jeg ber om approbasjon på forfremmelsen. Sandnes den 8. desember 1944 A. D. Dahl"

Postkontroll av den sivile posten kom i stand gjennom et tett samarbeid mellom Avsnittskommadoen og de sivile post - og politimyndighetene i øst-fylket. I offisielle rapporter av 15. mai og 1. Juni 1945 om postkontrollen i Finnmark, slik denne hadde fungert i tiden før London-regjeringens inngripen med opprettelsen av en militær postkontroll i april 1945, er også situasjonen for innenlandsposten kort oppsummert som følger:

Ad. Innenlandsposten.

Det har fungert tre små postkontrollkontorer, et i Kirkenes, et i Vadsø og et i Vardø (en kontrollør på hvert sted). Disse kontorene har stått i intim kontakt med security- og politimyndighet på stedet. Så fortvilet som kommunikasjonene har vært i Finnmark, har den ovennevnte ordning vært den eneste mulige. Det er meningen at den skal bestå inntil videre. Personlig har jeg hatt liten anledning til å ta meg av Innenlandskontrollen, da jeg har måttet vokte kurer- og militærposten. Min personlige oppfatning er at en åpen kontroll av innelandsposten ikke kan gi nevneverdige resultat. I kampen mot nazister og unasjonale element må der andre midler til. Kontrollen har vært utført noenlunde i overenstemmelse med Krigspostreglementet. Det er meningen å tildele en del kontormateriell til disse kontorene.

Resume.

Postkontrollkontor nr. 5 fungerer så langt det teknisk er mulig under de fortvilede forhold. Så snart postkontrollkontor nr. 4 blir opprettet, bør utenlandsposten dirigeres over dette kontor (bortsett fra en del kurerpost som bør gå med fly til Kallax). En del mistenkelige brev vil så snart Tromsø-kontoret er opprettet, bli sendt dit til nærmere undersøkelse. [Postkontrollkontor nr. 4 i Tromsø ble opprettet 18. mai 1945!] *Kaptein Steffen Gran*

I mars 1945 ble kaptein Steffen Gran beordret av London-regjeringen som kontorsjef for et nyopprettet Postkontrollkontor nr. 5 i Finnmark . Dette var i hovedsak et militær postkontrollkontor som hadde som hovedoppgave å kontrollere posten til og fra de militære styrkene i Finnmark. Kontoret trådde ikke i virksomhet i Finnmark før i månedskiftet april-mai 1945. Virksomheten ved Postkontrollkontor nr. 5 i perioden mai til juli 1945 er nylig omtalt i 'Tidsskrift for Krigs- og Feltpostforeningen'.

I Steffen Gran sin rapport fra Postkontrollkontor nr. 5 av 1. juni finner vi også et lite avsnitt om kontroll av innenlandsposten:

«Hva angår innenlandsposten, skal denne i henhold til F. O. 's direktiv av 26. mars 1945 kun kontrolleres i den utstrekning D.K. sjefen finner det nødvendig av militære grunner. Da det fremdeles er temmelig uordnede forhold i Finnmark, kan det være nødvendig å fortsette innenlandskontrollen av post. Dog bør etter kontrolloffiserens oppfatning ***den «åpne» kontroll opphøre*** *og en* ***«lukket» kontroll innføres under politiets ledelse****».*

Dette siste var i realiteten allerede innført- se tekst til Fig. 2 og 3.

I arkivet til Distriktskommando Finnmark finns også noe tilleggsinformasjon om den praksis som ble opparbeidet mellom de sivile postkontorene og Avsnittskommando Finnmark (OBS! Avsnittskommando Finnmark skiftet navn til Distriktskommando Finnmark pr. 26 januar 1945) for i samarbeid å gjennomføre kontrollen:

Sandnes den 8. desember 1944

Til Kirkenes postkontor, Postmester Strand.

Herved oversendes den resterende del av den post som blev oss oversendt.

Vi har holdt tilbake følgende:

1. *Alle aviser, journaler og tidsskrifter som skal beslaglegges i henhold til gjeldende forordninger.*
2. *I alt ca 100 brever som i henhold til militærmisjonens instruks holdes tilbake da enten avsenderen er N:S. folk eller tilhørende Wehrmacht, eller adressaten er folk med antatt unasjonal innstilling som ettersøkes eller er anholdt av politiet.*

Vedlagte to brev som er sensurert av undertegnede ***bedes forsynt med sensurblankett*** *og overbringes adressaten.*

Just v. d. Lippe, kaptein

Sandnes den 21. desember 1944

Fra distriktskommandosjefen. Efterretningskontoret.
Til Postkontrollkontoret i Kirkenes.

Oversender herved rapportliste over den kontroll som er foretatt av meg omfattende 9 sekker verdi- og pakkepost fra postkontoret. Under gjennomgåelse av pakkene ble det på pakkene funnet tegn som tydet på at de var åpnet før uten at det dog kunne konstateres at noe var borte. Vedlagt følger kopi av brev til politimesteren i Sør-Varanger ang. beslag av pakkene. Om kontrollkontoret har noe å bemerke til dette går vi ut fra at det omgående blir meddelt oss. *Just v. d. Lippe, kaptein*

Sandnes den 25 januar 1945

Fra D. K. F. Efterretningskontoret
Til Postmesteren på Kirkenes, Kirkenes.

Vi sender vedlagt tilbake til Dem verdikart for 4 rek. brev som de tidligere har sendt oss. Alle disse fire brev blir holdt igjen av oss, idet mottager og/eller avsender er enten tyskere, NS-folk eller personer som har vist unasjonal holdning under okkupasjonstiden. Videre vedlegger vi to brev som De tidligere har sendt oss. Vi ***ber Dem forsyne disse med kontrollmerker*** *og sende dem som vanlig post. Vedlagt følger også en skrivelse vedr. postkontrollen.*

J. v.d. Lippe.

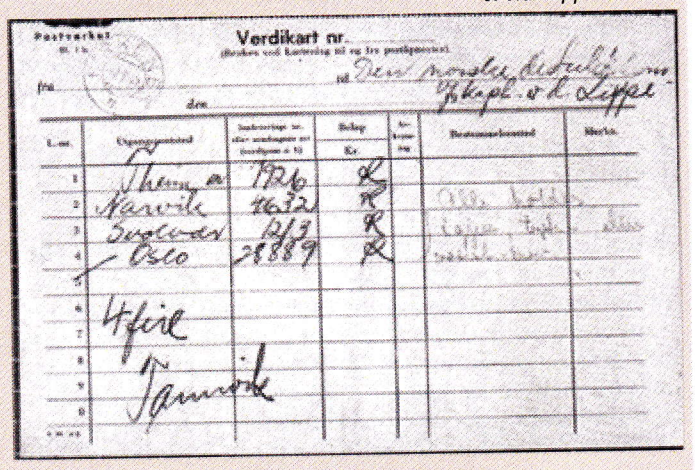
Verdikart nr.

Den norske distriktskommando
Kpt. v. d. Lippe

1	Tromsø	17210	K	
2	Narvik	16632	K	
3	Svolvær	8/3	K	
4	Oslo	28889	K	
5				
6	4 fire			
7				
8	Tannvik			
9				
10				

Fig. 1. Verdikart for 4 rek. brev, sedt fra Kirkenes postkontor (signert (postekspeditør) Tannvik) 2. januar 1945 til 'Den norske distrikts-kommando' (= Distriktskommando Finnmark) ved kapten von der Lippe. Som det fremgår av korrespondansen gjengitt ovenfor og påskriften på verdikartet er de fire brevene holdt tilbake som følge av at mottager og/eller avsender er enten tyskere, NS-folk eller personer som har vist unasjonal holdning under okkupasjonstiden.

Sandnes 25. januar 1945

Fra D. K. F. Efterretningskontoret.
Til Postmesteren på Kirkenes, Kirkenes.

Postkontroll.

Hvis det ved postkontrollen finnes brev eller papirer som handler om eller nevner noenslags transaksjoner av penger, eiendom eller verdier av annet slag som man kan anta tilhører tyskere eller nasister eller representerer uberettiget krigsfortjeneste, skal disse brev eller papirer, eventuelt utskrift av Dem, oversendes Norges Banks avdeling Vardø, Vestre Jakobselv. Efterretningskontoret bes underrettet om sådan oversendelse, enten ved gjenpart av kontrollkontorenes brev til Norges Bank eller i særskilt brev. Hensikten med denne kontroll er å hindre at midler av dette slag blir stukket unda på noen måte, f. eks. ved at de overføres til strømenn, slektninger e. l.

Kontrollkontorene bes særskilt være på utkik efter alt som angår overføring av midler til utlandet. *J. v.d. Lippe*

Sandnes 1. februar 1945

Fra Distriktskommando Finmark. Efterretningskontoret.
Til Postmesteren i Kirkenes, Kirkenes.

Vedlagt sender vi Dem fire brev som vi har gransket. Vi ber Dem ***forsyne brevene med kontrollmerker*** *og distribuere dem som vanlig post.* *J. v. d. Lippe*

Sandnes 15. mars 1945

Fra Distriktskommando Finmark. Efterretningskontoret.
Til Postkontrollkontor nr. 12, Kirkenes

Vi sender vedlagt et brev og separat en sekk post som vi har hatt til gjennomsyn. Vi har tilbakeholdt en del brever til/fra tyskere eller unasjonale personer. Vi tør be Dem ***sette kontrollmerker på den post De får tilbakesendt før den distribueres.***

e. b. M. Digre

Som vi ser av korrespondansen er fremholdt at brevene skal forsynes med kontrollmerker (eller sensurblankett?) før oversendelse til adressaten. Jeg kjenner ikke til lokalt befordrede brev hvor det er påklistret kontrollmerker fra denne perioden. Følgelig vet jeg heller ikke hvordan de så ut. Kanskje var det snakk om kontrollmerkene (sensurremsene) som ble benyttet ved postkontrollkontorene i Kirkenes, Vardø og Vadsø under felttoget tilbake i 1940?

Derimot lar det seg nå dokumentere hvordan politiet bisto med kontroll av den sivile posten i Øst-Finnmark utover våren 1934 (se Fig. 1 og 2). Nedenfor er vist to konvoklutter som har vært gjenstand for denne type av kontroll

Fig. 2. Lokalbrev (konvolutt) fra Bjørnevatn til Havningberg med håndannulert frimerke (kryss) og konvolutt ('Bjørnevatn 16/5-45') kontrollert og sidestemplet 'Sør Varanger Politi-kammer' og påført <u>Kan sendes</u> av kontrolløren her ved politi-kammeret. Havningberg, hvor en liten befolkning av ikke-evakuerte nordmenn hadde søkt tilflukt, var et av de få stedene i Nord-Varanger som unngikk å gå opp i flammer under tyskernes tilbaketrekning.

Det er svært få brev kjent med denne typen lukket kontroll av privatkorrespondanse utført av politimyndighetene .

I det hele tatt er det svært lite korrespondanse som er kjent fra denne første perioden i Finnmark hvor postkontorene og landpostruterne ennå ikke var oppe å gå i store deler av fylket.Her begrenser jeg meg til å vise fram to brev fra samlingen, ett privat og ett noe mer offisielt, som har unnsluppet å bli fanget opp av 'stikkprøvekontrollen' i denne perioden av Finnmarks posthistorie.

Fig. 3. Lokalbrev (konvolutt) fra Bjørnevatn til Båtsfjord stemplet med provisorisk gummistempel '7. juni 1944' og post-kontorets navn 'Bjørnevatn' med blekk ved siden av stempelet. Konvolutten er sidestemplet 'Bjørnevatn politistasjon' hvor brevet er kontrollert og påført Kan sendes av kontrolløren (politiet) her. 10-15 % av bebyggelsen i Båtsford ble ikke brent under tyskernes 'brente jords taktikk', og stedet ble et viktig operativt senter for marinen og kystvernet i Finnmark vinteren og våren 1944-45.

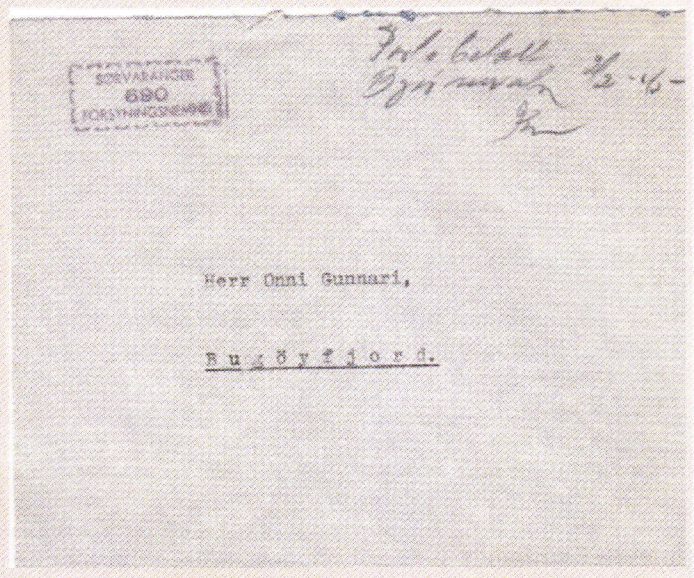

Fig. 4. Offentlig, ukontrollert frimerkeløst brev fra Sørvaranger Forsyningsnemnd til poståpner Gunnari i Bugøyfjord påført på brevets forside med blyant 'Porto betalt' og 'Bjørnevatn 2/2-45' og poståpnerens signatur.

Fig. 5. Brev fra Austertanen til Vardø, via en av de nyetablerte landpostrutene i Øst-Finnmark fylket. Stempelet ved poståpneriet i Austertanen var kommet bort men poståpneren har satt et kryss over frimerket og påført konvolutten stedets navn og dato «AusterTanen 4-2-45» med blyant.

Fig. 6. Udatert brev fra Kjøllefjord til Vardø forsynt med 'Kjøllefjord' provisorisk gummistempel, og sendt via nettverket av nyopprettede landpostruter i øst-fylket. Kjøllefjord i Lebesby kommune ble brent 4. november 1944. Poståpneriet med all postrekvisita, inklusive stempler, ble også brent. Poståpneriet kom raskt i funksjon igjen og benyttet fra juni 1945 et linjestempel (gummistempel) uten dato til å annulere frimerkene.

Tilbake til postkontrollen for den sivile korrespondansen, finner vi følgende dokumentasjon på når den opphørte:

Sandnes 22. juni 1945

Fra Postoffiseren
D. K. F.
Til Oberst Dahl,

Vedlagt oversendes konsept til skriv til postkontrollkontorene i Kirkenes, Vadsø og Vardø ang. opphevelse av innenlandskontrollen av post. I henhold til F. O.'s direktiv for postkontrollen i Finnmark påligger det D. K. – sjefen å gjennomføre innenlandskontroll av post i den utstrekning han finner nødvendig av militære hensyn.

Det er ikke lenger nødvendig å opprettholde innenlandskontrollen av post. Kontrollen har i den siste tid kun hatt restriktiv betydning idet bevisstheten om kontroll har dempet folks løsmunnethet ang. forholdene i Finnmark. Ved opphevelsen av innenlandskontrollen av post i Finnmark, bør politiet gis beskjed. I henhold til norsk lov har politiet rett til å få utlevert post til ettersøkte personer av postkontorene.

Steffen Gran kaptein

Brevet som ble oversendt postkontrollkontorene i Kirkenes, Vardø og Vadsø den 4. juli 1945 lød som følger:

Til Postkontrollkontoret i Kirkenes
Postkontrollkontoret i Vadsø
Postkontrollkontoret i Vardø

Ad. Opphevelse av innenlandskontrollen av post i Finnmark.

Det er nu ikke lenger nødvendig å opprettholde innenlandskontrollen av post i Finnmark. Den skal derfor opphøre fra dags dato. Kontrollørene kan påregne lønn etter de tidligere satser. Oppgave over arbeidstimer og krav på lønn for det utførte arbeide oversendes Kapt. Gran., Postoffiseren, Sandnes.

Postoffiseren vil videresende oppgavene og lønnskravene til D. K. staben til approbasjon. A. D. Dahl

Viktigste kilder:

Riksarkivet. Arkivenhet RA/RAFA – 4978 – Forsvaret.
Distriktskommando Finnmark. DKF/AKF/NMMR
/D/L0040/0004 «III. Post, telefon, telegraf, presse, radio, sensur».
/D/L0049 «Skriv/korrespondanse vedr. Forhandlinger med russserne, dagbok, avisutklipp, krigsrapporter, trefning mm».
/D/L0051/L0052 «Radio, telegraf, post, feltpost, sambandsmidler, kvitteringer»
/D/L0065 «Operasjon Crofter. Den norske militærmisjonen til Russland etc.»
Torstad, John. 2000. Den norske post- og telegramkontrollen 1945-46. Arbeidsutkast. Del II Katalogdelen. - Privat utgave

Som en kuriositet skal nevnes at det også fant sted et filatelistisk høydepunkt i Kirkenes på denne tiden, da Londonmerkene ble utlagt for salg på postkontoret i Kirkenes den 30. april 1945 til bruk på post i den befridde del av Norge! En svært attraktiv konvolutt av denne utgivelsen er avbildet nedenfor (se forøvrig figurtekst).

Fig. 7.

Brev forsynt med komplett serie av Londonmerkene stemplet 'Kirkenes 30-4-1945. Brevet tilhører Bjørn Muggerud.

Frimerkene ankom samme dag som forsyningene til postkontrollkontor nr. 5, den 27. april 1945, fra London og ble etter avtale mellom fylkesmannen og postmesteren i Kirkenes tatt i bruk til foresendelse av innenlandspost (lokalpost) i Finnmark fra 30. april.

Dette er første dag frimerkene var i bruk i Norge.

Ifølge postekspeditør Tannvik, som også arbeidet ved postkontoret i Kirkenes, ble det produsert ca. 30 – 40 konvolutter av serien denne første dagen. Tre av brevene var rekommendert og påført adressee i Tromsø (?).

Et av brevene er sagt å være ankomststemplet, men det er uklart når og ankomstdato er ikke dokumentert.

Den regulære postforbindelsen for innenlandsposten mellom nabofylkene Troms og Finnmark ble etablert i månedskiftet mai/juni 1945.

"Ekte forfalskning"

Jeg ikke følger med så mye på auksjons-markedet som jeg burde. I januar 2018 la jeg imidlertid merke til at en samler via Skanfil nettauksjoner kvittet seg med Aarbogh-forfalskninger fra en rekke norske byposter. Alle med attest fra forbundets autoriserte attestskrivere på at objektet var falskt.

En *helt* korrekt fremgangsmåte når og hvis man selger forfalskninger. Både å fortelle og bevise at det man selger er helforfalskning eller delforfalskning.

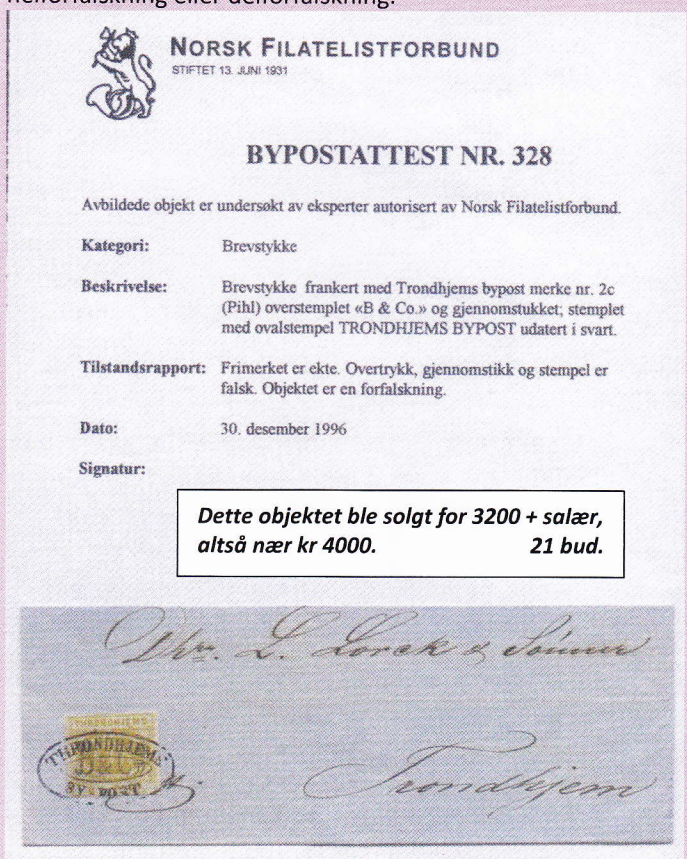

NORSK FILATELISTFORBUND
STIFTET 13. JUNI 1931

BYPOSTATTEST NR. 328

Avbildede objekt er undersøkt av eksperter autorisert av Norsk Filatelistforbund.

Kategori: Brevstykke

Beskrivelse: Brevstykke frankert med Trondhjems bypost merke nr. 2c (Pihl) overstemplet «B & Co.» og gjennomstukket; stemplet med ovalstempel TRONDHJEMS BYPOST udatert i svart.

Tilstandsrapport: Frimerket er ekte. Overtrykk, gjennomstikk og stempel er falsk. Objektet er en forfalskning.

Dato: 30. desember 1996

Signatur:

Dette objektet ble solgt for 3200 + salær, altså nær kr 4000. 21 bud.

Det er ikke forbudt å selge forfalskninger av varer som *ikke lenger har noen (opphavs)rettsbeskyttelse*, når det **klart og tydelig fremgår** at dette **ikke** er ekte vare.

Trondhjems bypost merke nr.12 (Pihl) overstemplet «2» og stemplet med enringstempel T.HJEMS BYPOST x.xx.75 i svart.

Merket er ekte. Overtrykk og stempel er falsk.

Frimerke Trondhjems bypost nr. 28 (Pihl) stemplet med linjestempel «B & Co» (ikke registrert som stempel i Pihl) i grønt.

Frimerket er ekte. Stempelet er falsk. Objektet er en forfalskning.

Objektene gikk etter henholdsvis 6 og 18 bud for 260+ og 700+

Problemer oppstår senere, når ny omsetning finner sted. Om jeg hadde slike objekter i mitt eksponat, ville de der være tilbørlig merket og beskrevet. Hvis andre demonterte og solgte etter min tid, hva ville da skje?

Jeg fulgte ikke prisene på andre byer enn Trondhjem, etter som det er den eneste innen min norske interessesfære. Men her var det tydelig flere enn én på kjøpersiden. Innebærer det at også for slike "moderne" forfalskninger etablerer det seg et marked og et prisnivå? Er det noe vi ønsker? Er dette objekter vi ville ta inn i samling og eksponater som falsknerier?

Jeg kan bare svare for meg selv. Alle disse tre objektene ville passet godt inn i mitt Trondhjems-eksponat, som eksempler på hva noen har funnet på å lage for å svindle andre.

Kriminell historie da forfalskningene ble laget. Det var godt at falskneriene ble avslørt og straff gitt. Men fra et kultur-historisk synspunkt er de interessante også av den grunn.

Jeg *unnlot* å begynne å samle Trondhjems Bypost på nitti-tallet, nettopp som følge av Aarboghs forfalskninger. I stedet begynte jeg med dansk bypost, der forfalskninger var regnet som noe fra en fjern fortid. I mitt Horsens-eksponat får forfalskninger av samtidige frimerker fra 1880-tall god plass.

På den annen side, mens jeg samlet Færøysk posthistorie på tidlig 1990-tall, destruerte jeg forfalskete objekter fra 1919. Men jeg hadde jo ikke alle aktuelle brev og klipp. De gjen-værende omsettes derfor i dag til gode priser. Ingen betalte meg for forsøk på å være idealist.

Ideelt sett burde alle forfalskninger kanskje vært destruert. Men det hadde forbundets attestskrivere ingen adgang til. De hadde det ideelle oppdrag, etter beste skjønn, å gå god for objekter som ikke var forfalsket og å påvise forfalskninger. Det ville ikke tjent noen å unnlate å skrive attester for de objekter de fant at var falske. Her gjelder *ikke* prinsippet om at "det du ikke vet, har du ikke vondt av"

Kulturhistorien ville blitt fattigere hvis alle "kopier" og falske objekter var blitt destruert ned gjennom århundrene. For disse frimerkeobjektene er det bare gått noen tiår. Hvor lenge vil noen huske denne historien om vi ikke minnes på den?

Dessverre og heldigvis kan vi ikke rulle historien tilbake.

Forfalskninger finnes. Disse forfalskningene finnes. De har opprinnelig ikke beriket andre enn falskneren. Nå er de med i et kretsløp og kan berike også andre, i alle fall noen eksponater. Tvi føre.

Per Erik Knudsen

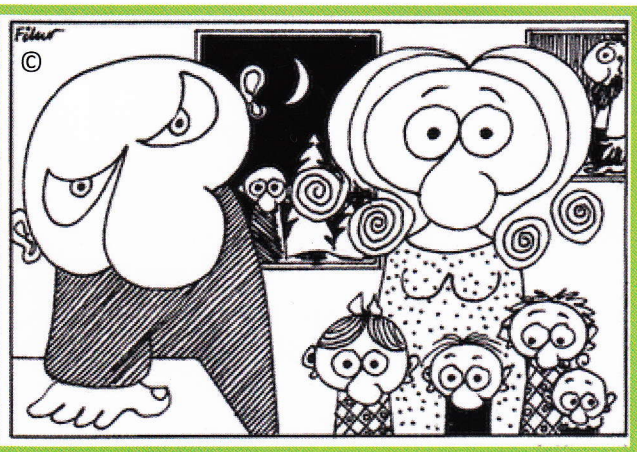

En posthistoriker som har forkjøpt seg på auksjon?

Historie er ikke bare fjern fortid. Også fremtiden fra i går.

På møtene i selskapet skåler vi alltid for Posten. Nå for det den en gang var. Noe som er sikkert, er at Posten i Norge *aldri* kommer til å bli som "den en gang var".

I 1997 kunne man med brask og bram jubilere for 350 års fremgang og liv. Også med et jubileumsverk som i store trekk beskrev utviklingen i denne lange perioden. Selv sier Posten at de er mer forandret i de siste 20 årene enn i disse 350 i fortiden. For dagens Posten er det derfor allerede nødvendig å utgi bok om den nye verden rundt og i selskapet. **Det er ingen jubileumsbok, men like fullt en *skrytebok.***

Det gjør ikke bestillingsoppdraget til journalist ***Jan Ove Ekeberg*** og Dinamo forlag mindre lesverdig. Gjennom intervjuer med sentrale beslutningspersoner i styrings-verk og innen Posten, belyses grunnlaget for utviklingen som har skjedd. Men også mye om hva man tror at vil skje i de nærmeste årene.

Viktig for alle oss som er opptatt av kommunikasjonshistorie og logistikk, er at "oppvåkningen" begynte tidlig, at **Posten** delvis **var i forkant av utviklingen** i resten av samfunnet og at **Posten** var og **er opptatt av løsninger i god tid før problemene** kom og **kommer**.

Boken slutter slik: **"Verden har ikke mange postvesen som er like effektivt som det norske. Om noe i det hele tatt."** Kanskje fortjener Posten fortsatt en skål ?

Boken har **ISBN 978 82 8071 320 9**. Ordinær salgspris kr.398, **spesialpris for Frimerketjenestens kunder kr.248**. Boken vil sikkert også være tilgjengelig for NPS-medlemmer i OFKs bibliotek.

Per Erik

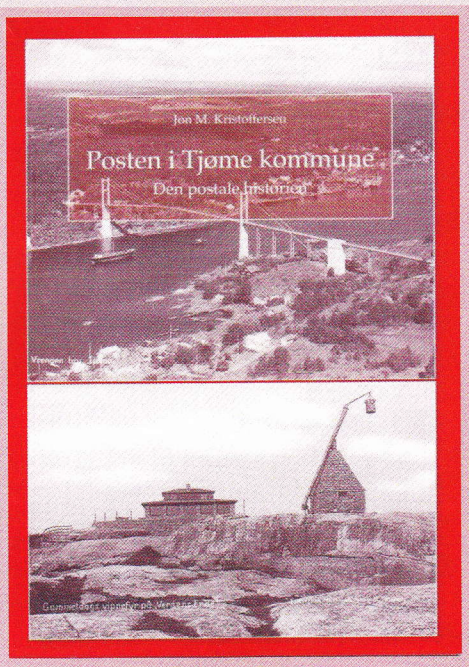

Selskapets medlem Jon Meidell Kristoffersen har utgitt heftet "Posten i Tjøme kommune. Den postale historien".

Heftet er på 24 sider i tidsskriftsformat. Jon syntes at hans langvarige og mor-somme prosjekt fortjente bedre trykk og papir enn i artikkelform i Budstikka. Det har en større målgruppe enn "bare" selskapets øvrige medlemmer.

Ett stikkord: **Sandøsund**.

Ta kontakt med Jon på tlf. 930 09 618 eller på e-post jonmkris@gmail.com Kostprisen er kr 70. Porto i tillegg.

Jon arbeider nå med Nøtterøy kommunes posthistorie. **Tjøme** og **Nøtterøy** blir forøvrig begge to historie når de nå samles i **Færder** kommune.

Denne boka er ikke ny. Det er **referanseverket** for alle som har posthistoriske interesser som strekker seg før 1800.

Nå er det på tide at de av oss som ikke har verket, får det på plass i bokhylla.

Forfatteren har fått kjøpt ut restopplaget og tilbyr bok for kr. 100 + porto til medlemmene.

Ta kontakt med Oddbjørn på e-post: oddbjorn.salte@gmail.com

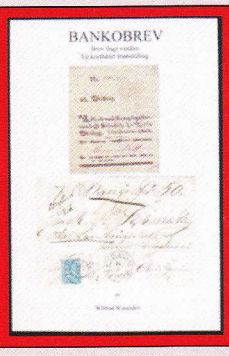

Boka om **BANKOBREV** ble behørig omtalt i Budstikka nr. 4 /2017.
Wilfred kunne på medlemsmøtet 27.1. informere at forlaget har trykket enda et opplag.
Nå definitivt det siste. Det er noen få eksemplarer tilbake.
Ta kontakt med Wilfred på wiharalw@online.no så ordner han kontakt med forlaget.
Prisen er kr. 350,- pluss evt porto.

"**Give me a man who reads**" er et gammelt amerikansk slagord, kanskje fra den tiden den nåværende presidenten ble født. Jeg har fått med meg at han hater å lese. Synd for ham og synd for verden. Men han er ikke posthistoriker og heller ikke nominert til å bli medlem i NPS. Vi som er i selskapet kan lese, vi leser både bøker og blader. Redaktøren vil bare igjen minne om at selskapets medlemmer kan bruke **biblioteket i Oslo Filatelistklubbs lokaler i Frydenlundgate 14, 0169 Oslo**. Biblioteket til OFK inneholder Norges, og kanskje Skandinavias, største samling av filatelistisk litteratur. Du vil finne de nyeste (og eldste) katalogene for alle verdens frimerker, mye spesiallitteratur for Norgessamlere, en stor samling tidsskrifter og enormt mye mer. Les om åpningstider og tilegn deg andre opplysninger på *www.oslofilatelistklubb.no*

Postgaarde i Lister og Mandahls Fogderie 1722 presentert av Oddbjørn Salte Kilde: Riksarkivet

I august 2013 var jeg en tur på Riksarkivet i Oslo, i forbindelse med ferdigstilling av manuskriptet til Schancheboka. Jeg hadde bedt om litt forskjellig arkivstoff når jeg først var på Riksarkivet. Resultatet ble ganske mange foto av dokumenter fra 1700-tallet, og innholdet var svært forskjelligartet informasjon som ble utfordrende å behandle slik at det kunne videreformidles.

Jeg forsøker meg her på en rapport fra amtmannen i Lister og Mandal i 1722. Amtmennene hadde fått ordre fra General-postamtet om å sende inn informasjon om status på postbøndene i amtet. ***Amtmann Wilhelm Resen*** (1718-45) har signert denne rapporten som tar for seg postgårdene fra Birkeland i Sira til postgården Hamre, øst for Kristiansand.

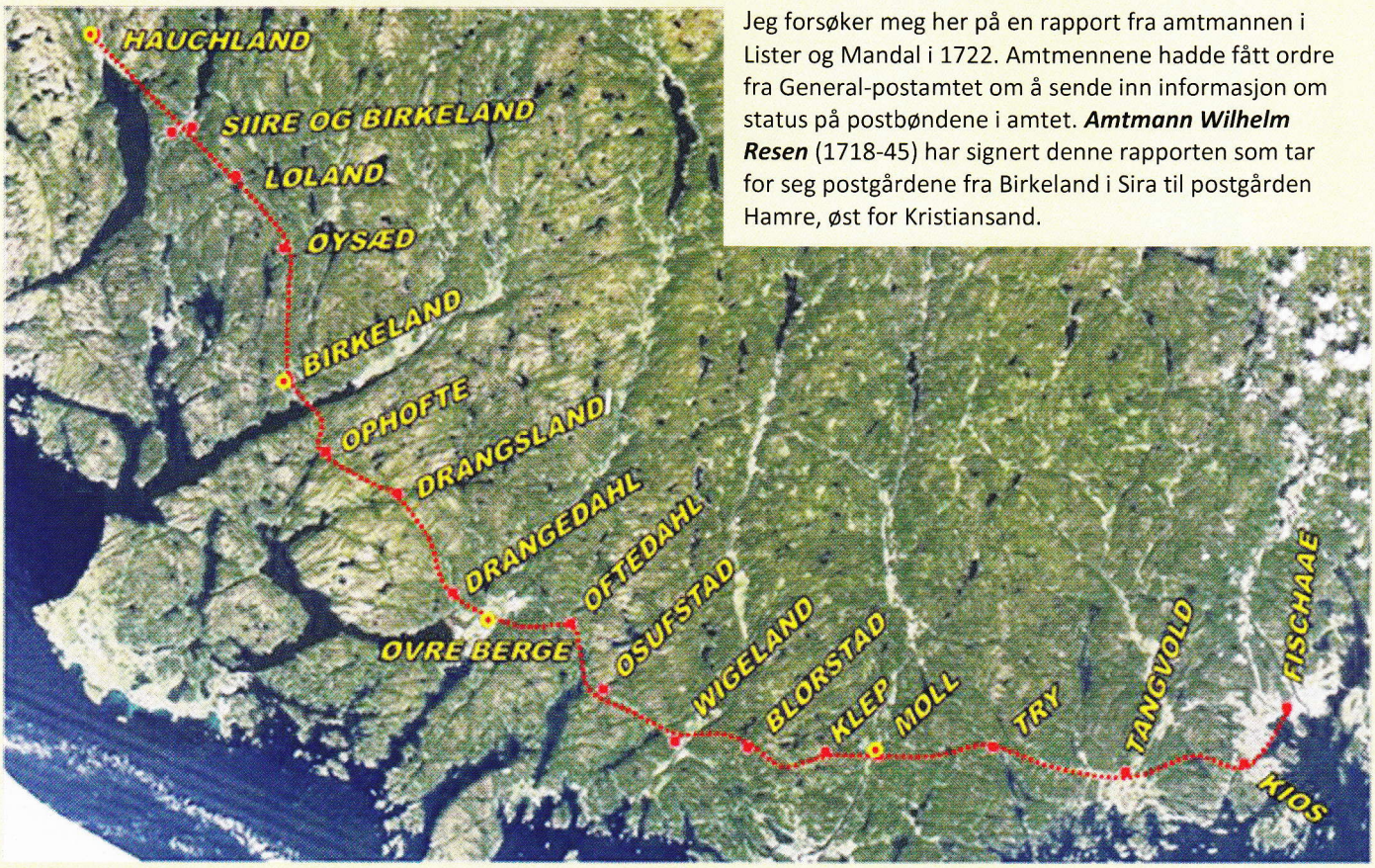

Kart over postgårdene i postruten fra Kristiansand til grensen mot Stavanger Amt. Gårdene Strømme og Hamre øst for Kristiansand ikke med.

Strekningen mellom Kristiansand og Stavanger var krevende. Det var mange forsinkelser i denne ruta, og det meste skyldtes været og generelt krevende veiforhold. Dette ble for en stor del ikke akseptert av embetsmenn og handelsstanden, de la skylda på late postbønder som burde straffes strengt for forsømmelsen. I det følgende dokumentet fra amtmann Resen får vi et detaljert inntrykk av den postveien postbøndene skulle frakte postskreppa. Det er her litt påfallende at amtmannen flere ganger i dokumentet hentyder at noen av postbøndene og postkarlene slipper for "billig" unna militærtjenesten.

"Forklaring

over Postgaardene udi Lister og Mandals Fogderier, Det mig allernaadigst anfortroede Amt.
Efter de Höye Herrer General Post Directeurs mig der om indlöben Skrivelse af 17. Janv. 1722

Fister Fogderie,

Fedde Tingsted, Bache Sogn

Bircheland i Siredal. Skylder 4 Huder. Bruges nu af 7 opsiddere, neml:

1. Sigbiörn Haavorsen gl: 40 Aar beboed Gaarden i 22 Aar: Har ei været enrollered eller udskreven; Haver 4 Sönner, nafnl: Haavor, gl: 14 Aar, Niels gl: 10 Aar, Ole gl: 7 Aar og, Sigbiörn Haavorsen gl: 5 Aar, ingen af dem kand före Posten[1]; haver ingen tieniste dreng men förer Posten self.
2. Thoer Nielsen gl: 40 Aar, brugt og beboed Gaarden i 16 Aar har ei værit udskreve eller enrollered Haver Én Sön 3 Aar gammel, Holder ingen Tieniste dreng men förer Posten self.
3. Sigbiörn Aslagsen gl: 26 Aar, gift sig til Gaarden og boet der i 1 Aar, er Soldat og har været det i 3 Aar haver ingen Sönner og ingen tieniste dreng men förer Posten self.
4. Salve Aslagsen gl: 27 Aar; föd paa Gaarden og boed der i 5 Aar, ei været enrollered eller udskreven, haver ingen Sön, ei heller Dreng, men Hans Broder Aslag Aslagsen som ilige maade er föd paa Gaarden, ere hos Ham og förer Posten, er ei heller Tegned til Soldat.
5. Aanon Thoersen gl: 56 Aar föd paa Gaarden og beboet i den 30 Aar har ei været enrollered til Soldat, haver 1 Sön ved nafn Thoer Aanonsen gl: 24 Aar som bruges til at före Posten ei heller været antegned til Soldat; holder ingen Tienste dreng.
6. Thore Berjesen gl: 23 Aar föd paa Gaarden og beboet den i 3 Aar ei heller været enrollered til Soldat haver ingen Sönner ei heller Tienistedreng.

Dette dokumentet fyller flere sider og får ikke plass i denne Budstikka. Fortvil ikke, resten kommer senere.

BUDSTIKKA

mottar trykningsbidrag fra følgende firmaer
Engers Frimerker
Skanfil Auksjoner AS
Skanfils Moldenhauer-auksjon
Kjell Germeten AS
Norsk Posthistorisk Selskap takker for bidragene.

117. auksjon 26. – 27. oktober 2018

202. auksjon 20.- 21 april 2018

77. auksjon 9. - 10. november 2018

93. auksjon 27. – 28. april 2018